

2 Od germanistike do germanistike: pot v samostojnost 1950–2019

Neva Šlibar

Leta 1951 se na Filozofski fakulteti Univerze v Ljubljani za filologije dokončno etabliirajo moderni nazivi, ki so se sicer v nekaterih dokumentih, posebno osebnih izkazih, sporadično pojavljali že prej: germanistika oz. nemicistika, anglistika, amerikanistika, romanistika oz. francistika, italijanistika, hispanistika, slavistika, slovenistika ipd.¹ Ta poimenovanja, ki so navedena prvič v seznamu predavanj za leto 1951/52 (prim. *Seznam predavanj 1951/52*: 24), so se obdržala do danes, čeprav jim v zadnjih desetletjih konkurira bolj kulturološko, manj jezikovno in literarno usmerjeni termin »študiji«, prevzet iz angloameriških akademskih okolij. Zakaj je prišlo do uveljavitve te nomenklature, lahko le domnevamo, verjetno jo je moč interpretirati kot znak modernizacije, internacionalizacije in spremembe v samorazumevanju. Vsekakor pa zaznamuje to preimenovanje začetek niza reform, ki si od l. 1949 sledijo s hitrimi koraki: zdi se, da nikoli ni dovolj časa in volje za poglobljeno refleksijo in analizo posameznega modela.

1 Ta terminologija, ki se osredinja na poimenovanje stroke, se sicer rahlo razlikuje od imen samih oddelkov, v katerih se navadno zrcali tudi struktura. Do leta 1998 je naš oddelek – tako kot še danes velja za Oddelek za romanistiko – uporabljal »krovno« obliko Oddelek za germanske jezike in književnosti. Po delitvi na dva oddelka pa smo germanistiki dodali še nederlandistiko in skandinavistiko, s čimer smo poudarili vse jezike, ki jih poučujemo na oddelku. »Periodizacijo« po generacijah prevzemam od prof. Antona Janka v njegovem prikazu slovenske germanistike v knjigi *Germanistik in Mittel- und Osteuropa 1945–1992* (prim. Janko 1995).

2.1 Druga generacija slovenske germanistike²

Spremembam na univerzi botrujejo ne le akademske potrebe, temveč pogosto zunanji, gospodarski dejavniki. Za naše področje velja, da se z drugo generacijo jasno izrisuje tendenca k večji povezanosti s prakso, kar je nedvomno v veliki meri posledica povojne socialistične družbene ureditve. Prvo generacijo pogosto eminentnih in tudi mednarodno priznanih univerzitetnih profesorjev, h katerim je spadal prof. Kelemina, nasledi druga generacija, ki je bila s svojimi poklicnimi izkušnjami pred zaposlitvijo na univerzi veliko bolj zavezana šolski praksi ali pa, kot prof. Dušan Ludvik, knjižničnemu delu. Poleg tega je prevladovalo v teh povojnih časih pa vse do sedemdesetih let na marsikaterem oddelku oz. katedri prepričanje, da zadostuje en habilitiran učitelj, torej profesor. Tako lektorice in lektorjev ter predavateljev in (višjih) predavateljic največkrat nihče ni spodbujal k znanstvenemu delu, k pisanju doktoratov in habilitaciji in visokošolske učitelje – pa čeprav so imeli številni od njih dober vpogled v aktualno znanstveno produkcijo in so poleg strokovnih knjig objavljali tudi znanstvene članke. Vendarle pa pregled objav tistega časa jasno nakazuje prevladovanje kvalitetnega študijskega gradiva, recimo komparativnih slovníc, učbenikov ipd.³, medtem ko so akademske razprave izhajale večinoma na jezikovno-zgodovinskem in literarnem področju. Tak zasuk je mdr. tudi odziv na spremembe glede jezikovnega znanja in splošne izobrazbe študirajočih.

Razvoj v petdesetih letih je z retrospektivnega stališča prinesel vsekakor tudi nekaj pozitivnih in temeljnih sprememb. Večja navezava na prakso je namreč povzročila, da se je v študijskih programih za nemščino že zelo zgodaj zasedral visok delež jezikovnih vaj in izenačeno razmerje med lingvističnimi in literarnozgodovinskimi predmeti, kar je ostalo temeljno načelo kurikularnih

---

2 V nekaterih delih tega prispevka se naslanjam na zapis in na podatke, ki sem jih vključila v nemški predstaviti oddelka v Zborniku ob 90-letnici oddelka (prim. Šlibar 2010: 21–40). Ker sledijo temu pregledu predstavite posameznih kateder, bodo biografski in bibliografski podatki o osebjih bolj skopi. Kratke življenjepise s temeljnimi deli lahko najdemo za starejšo generacijo v *Slovenski biografiji*, za vse v *Zborniku 1999*, 329–384 in v Zborniku ob 90-letnici oddelka (*90 Jahre Germanistik*: 111–183). Do leta 1999 so se poleg tega objavljale bio- in bibliografije na univerzitetni ravni, ki obsegajo pet knjig in segajo do 1996 (prim. *Biografije in bibliografije UL*), danes so vsi bibliografski podatki razvidni iz znanstvene baze *Sicris*. Za predstavitev pete generacije sem med drugim uporabila podatke z oddelčne spletne strani. Navedeni viri niso posebej izkazani.

3 Posebno uspešna in očitno uporabna je bila nemška slovnica *Deutsche Grammatik* Adele Žgur, ki je bila v več kot dvajsetih letih – zadnja izdaja datira v leto 1987 – vedno znova ponatisnjena, predelana in razširjena (prim. Žgur 1958, 1962, 1972, 1973, 1981, 1987).

sprememb tudi pri sedanjih bolonjskih programih. Zavedati se moramo, da se germanistike po Evropi med seboj precej razlikujejo. Če v študijskih programih romanskih in deloma germanskih dežel jasno prevladujejo literarni, literarnovedni in zgodovinsko-jezikovni predmeti, v vzhodnoslovanskih in skandinavskih deželah pa dominirajo lingvistični, jezikovno-primerjalni in uporabni predmeti, medtem ko je književnost relativno marginalizirana in pogosto priključena t. i. »svetovni literaturi«, pomeni pristop, ki se je izoblikoval na našem oddelku in združuje tri enakomerne in enakovredne stebre, literarnega, lingvističnega in jezikovno uporabnega, smiselno povezavo med obema tradicionalnima modeloma. Ta tretja pot se je pri vseh različnih kurikularnih spremembah izkazala kot smotrna in kot zanesljivo vodilo pri posodabljanju programov.

2.1.1 Nove zaposlitve

V petdesetih in šestdesetih letih je zaposlitev novih predavateljev in predavateljic omogočila večjo diferenciacijo pouka: **Adela Žgur** (1909–1992) je po vojni, 1950, prevzela pouk nemščine na oddelku in je s svojo kontrastivno slovnico zaznamovala več generacij, saj se je upokojila l. 1977. Po diplomi 30. 6. 1932 je poučevala na gimnazijah v različnih krajih. Med vojno so jo Italijani zaprli, po vojni je pomagala pri pripravah za mirovno konferenco v Parizu in pri repatriaciji jugoslovanskih otrok v Avstriji. Ker je 1950 opravila še izpite za zaključek študija anglistike, je izven fakultete poučevala tudi angleščino in napisala zanjo nekaj učbenikov (prim. tudi Janko 2007: 467–471). Do leta 1958 pa je bila dejansko edina, ki je študentom posredovala praktične vsebine nemškega jezika. 19. 10. 1933 je germanistiko zaključila kasnejša tesna kolegica Adele Žgur na oddelku **Melita Pirc Počkar** (1909–1984), ki je začela poučevati l. 1958 prav tako kot lektorica in se je kasneje osredotočila na fonetiko nemškega jezika. Skupaj z Adelo Žgur sta poučevali tudi jezikovne vaje, izdelali zelo uporabna učna gradiva, skripta in že omenjeno kontrastivno slovnico, vsa namenjena reflektivnemu urjenju jezikovnih veščin. Nemščino za nefilologe⁴ je imel v petdesetih letih honorarni lektor dr. **Adolf Golia** (18. 6. 1889), ki je diplomiral iz angleščine in nemščine 21. 6. 1949, ko je bil torej star že 60 let. Najdemo ga v osebnih izkazih v letih 1946 do 1949, iz katerih je tudi razvidno, da je leta 1913 doktoriral iz prava na Dunaju in je po vojni

4 Verjetno so te vaje iz modernega nemškega jezika (Golia je ponudil v št. l. 1952/53 oblikoslovje za začetnike, skladnjo, čitanje tekstov in konverzacija) poslušali tudi nemčisti in nemčistke s slabšim znanjem jezika – podobno kot pred vojno pri. H. Baerentu.

študiral angleščino in francoščino. Četudi ga ne omenja nobeden od zbornikov, je iz seznamov predavanj razvidno, da je poučeval v študijskih letih 1951 do 1954. Novejšo književnost je od leta 1955 do 1956 predaval dr. **Hans Olschewsky** kot prvi povojni lektor, ki ga je poslal DAAD. V njegovi osebni mapi v fakultetnem arhivu sta dve priporočili izredno uglednih evropskih germanistov, Wolfganga Kayserja iz Göttingena in Wilhelma Emricha iz Kölna. Starejše kolegice se Olschewskega spominjajo iz dveh razlogov: ne le, da je bil prijeten na pogled, ponudil je izredno zahteven program: »Nihilizem v literaturi – *Die Nachtwachen* Bonaventure, Büchnerjeva *Dantonova smrt*, Nietzsche. Predavanja menda niso bila posebno dobro obiskana«, povzema njihova pričevanja nekdanji DAAD lektor Daniel Holl (Holl 2010: 68, prevod N. Š.) in razlaga, da je temu poleg izredno zahtevne teme botrovala tudi neobvezna prisotnost na predavanjih. Historično slovnico nemškega jezika in seminar o srednje visoki nemščini je že l. 1953, po Keleminovi smrti, prevzel kasnejši dolgoletni vodja katedre (1962–1983) **Dušan Ludvik** (1914–2001). Na Dunaju je obiskoval češko gimnazijo, nato študiral v Pragi bohemistiko, germanistiko in bibliotekarstvo ter nadaljeval v Ljubljani, kjer je 3. 7. 1944 diplomiral. Preden je prevzel področje medievistike na oddelku, je bil zaposlen v NUKu kot bibliotekar. Sprva je poučeval le honorarno, promoviral je l. 1955, nakar je l. 1957 dobil mesto asistenta, l. 1972 je postal redni profesor. Vse do svoje upokojitve l. 1983 je predaval historično slovnico in starejšo nemško književnost. Poleg znanstvenih razprav in knjig je izdal tudi šest pesniških zbirk.

Proti koncu petdesetih se je ekipi pridružila še dr. **Helena Stupan** (1900–1992), najprej kot lektorica, nato kot predavateljica za novejšo nemško književnost. Čeprav je bila ob zaposlitvi na univerzi skoraj v letih za odhod v pokoj, je po uradni upokojitvi l. 1965 še enajst let, vse do leta 1976, skrbela za pouk novejše književnosti. Glede na svoje predhodne izkušnje kot profesorica in ravnateljica na različnih šolah je bila posebno usposobljena za to, da je s svojim navdušenjem za literaturo in dolgoletno učiteljsko prakso posredovala literarno zgodovino, znanje o avtorjih in avtoricah, predvsem pa motivirala k branju. Da bi bodoči učitelji in učiteljice nemščine na različnih šolskih nivojih z veseljem vključevali literarna besedila v poklicno prakso, je med drugim objavila oris literarne zgodovine in čitanko s komentarji ter nasveti. Ti učbeniki za srednje šole zrcalijo takratno stališče, da je treba postopati biografsko, pozitivistično zgodovinsko in besedila predstaviti prek odlomkov, s čimer se danes praviloma

ne strinjamo. Kljub temu lahko trdimo, da je njeno temeljito poznavanje dela v praksi – poleg lastnih izkušenj je ob akademskem pouku delovala tudi kot inšpektorica ter vodja državne kurikularne komisije – botrovalo zavesti, da je za literaturo potreben poseben način posredovanja.⁵ Posredno je položila temelj za didaktiko in metodiko literature, čemur smo na germanistiki kasneje posvetili posebno pozornost.

Slika 1: Helena Stupan (Vir: Alenka Šelih idr. (ur.): *Pozabljena polovica: portreti žensk 19. in 20. stoletja na Slovenskem*. Ljubljana: Tuma, SAZU, 2007: 369)

2.1.2 Zanimanje za nemščino

V to drugo generacijo spadajo poleg dveh predavateljic in dveh univerzitetnih učiteljev, ki so pokrivali predavanja, tudi lektorji in lektorice, katerih naloga je bila, da študirajoče čim boljše naučijo nemščine. Znanje študentk in študentov je bilo dokaj različno: nekateri so se vpisali povsem brez znanja jezika in so se morali zelo potruditi, da so lahko čim prej spremljali pouk, ki je bil skoraj brez izjeme v tujem jeziku. Drugi so se prej učili nemščino od štiri do osem let, tretji pa so jezik obvladali izvrstno, pogosto zato, ker so imeli nemško govoreče sorodnike ali so živeli nekaj časa v nemškem okolju. Število vpisanih na germanistiki,

⁵ Nekaj zapisov o dr. Heleni Stupan, ki je promovirala iz arheologije, kjer pa ji očitno ni uspelo dobiti službe, je objavil Anton Janko (prim. Janko 2007, 369–372), prim. tudi Kramberger/Samide 2018.

tako na angleščini kot na nemščini, se je v petdesetih in šestdesetih letih hitro dvigovalo. Skromni podatki, s katerimi razpolagamo, kažejo naslednjo sliko:⁶

Tako je v seznamu predavanj za leto 1952/53 navedeno za germanistiko (torej anglistiko in nemcistiko) skupno število vpisanih 202, od tega 44 slušateljev (31 rednih, 13 izrednih) in 158 slušateljic (od tega 143 rednih in 15 izrednih), germanistiko prekaša le slovenistika s skupaj 234 vpisanimi, vsi ostali oddelki so krepko pod 200 ali 100 (prim. *Poročilo rektorja 52/53*: 10). Naslednje leto število naraste na skupaj 267, s čimer postane germanistika najpogosteje izbrani študij na Filozofski fakulteti (prim. *Poročilo rektorja 1953/54*: 30). Če te številke primerjamo s tistimi na začetku 60. let, ugotovimo, da se je moralo število v petdesetih letih postopoma dvigovati. L. 1960/61, ko so v seznamu predavanj podatki že navedeni ločeno za angleščino in nemščino, je skupno število vpisanih 317 (spet najvišje na fakulteti), na anglistiko kot prvi jezik skupaj 210, na nemcistiko pa 107 študentov in študentk, torej v razmerju 2:1. Tudi v letu 1961/62, ko se vpis zviša skupaj na 386, se razmerje ne poruši (prim. sezname predavanj 1960/61, 1961/62 in 1962/63, ZAMU).⁷ Primerjava z medvojnimi številkami tako kaže, da je v približno desetih letih po ponovni vzpostavitvi nemcistike interes zanjo bil podoben kot v najboljših letih medvojnega obdobja, pri čemer moramo upoštevati, da je bilo med vojnama na celotni univerzi vpisanih veliko manj študentov in študentk. Razlika je tudi v tem, da gre pri podatkih z začetka šestdesetih let za »prave« germaniste in ne, kot je bilo v medvojnem času, tudi za slušatelje drugih študijskih skupin, ne le germanske filologije.⁸

6 Podobno kot v začetnih letih germanske filologije, ko ne moremo takoj vzpostaviti diferenciacije med »pravimi« germanisti in drugimi, ki so germanske predmete obiskovali z drugim študijskim poudarkom, tudi v začetku povojnega časa pri ponudbi iz nemščine ni jasno, ali so jo slušateljice, ki so bile v veliki večini, in slušatelji vpisali in obiskovali zato, ker so jo želeli študirati ali pa so bili predmeti Adele Žgur obvezni za vse anglist/ke. V začetkih germanske filologije, od 1919 do 1925, so jo kot glavni predmet zaključili tudi nekateri, ki so imeli še drug glavni predmet in so bili zabeleženi v drugi študijski skupini (npr. Ivan Tominec). Prav tako je marsikdo oz. marsikatera tudi v petdesetih in šestdesetih letih zaključil/a germanistiko kot dodatni A predmet, kar je zabeleženo le na koncu, pri diplomah. Zbiranje podatkov se je pri dvo- ali večpredmetnosti izkazalo doslej v več ozirih kot izredno težavno in nezadovoljivo.

7 Na angleščini je vpisanih skupaj 265, na nemcistiki 121 slušateljic in slušateljev. Od šestdesetih let naprej so sezname predavanj še bolj diferencirani, tako je razvidna delitev na redne in izredne slušatelje, po spolu in po semestrih. V št. letu 1962/63 je skupaj vpisanih 333 študirajočih (228 na angl. in 105 na nem.).

8 Tabele ne navajajo metodologije zbiranja podatkov. Po vsej verjetnosti so se k nemcistom šteli le tisti, ki so nemški jezik in književnost študirali pod A. Ker je bila najpogostejša povezava z anglistiko, lahko domnevamo, da je vsaj polovica vpisanih na angleščini pod A študiralo nemščino pod B. V letih mojega študija od 1967 naprej se je govorilo, da študira nemščino več kot dvesto redno vpisanih, kar

Navedene številke pričajo o tem, da je bil interes za nemške predmete očitno takoj po njihovi ponovni uvedbi velik in je hitro naraščal,⁹ tako da so postale kadrovske potrebe na nemcistiki hudo pereče. Da bi to pomanjkanje omilili, so v začetku šestdesetih let zaposlili več lektorice in lektorjev.

2.1.3 Vloga lektorjev in lektorice

Najstarejši med njimi je bil pisatelj dr. **Pavel Karlin** (1899–1965; štud. l. 23/24), ki je sicer poslušal le dva semestra na ljubljanski germanistiki, toda pred tem več v Zagrebu in Pragi, tako da je zaključil študij romanistike, germanistike in slavistike. Že leta 1923 je promoviral z analitično študijo o Baudelaireu. Dolga leta pred vojno in med njo je učil na deklških gimnazijah, med vojno je bil knjižničar, l. 1961 se je le za kratek čas zaposlil na germanistiki kot lektor. Bil je vsestransko umetniško nadarjen – kot pesnik in kot glasbenik. Diplomantke iz tistega časa se ga spominjajo kot uglajenega, vljudnega gospoda »stare šole«, ki je včasih z njimi »konverziral«.

Tudi njegova kolegica **Meta/Marjeta Šega (Potokar)** (1916–1964) je bila nemcistka in francistka in tudi njej ni bilo dano, da bi dalj časa poučevala kot lektorica za moderni nemški jezik. Očitno briljantna študentka, ki je tik pred vojno prejela Humboldtovo štipendijo in pred zaposlitvijo na oddelku delala kot prevajalka ter – kar je razvidno iz osebne mape, shranjene v arhivu Filozofske fakultete – službovala na različnih gimnazijah in srednjih šolah, je preminula že avgusta 1964.¹⁰ Bila je žena mladinskega pisatelja Milana Šege.¹¹

Od l. 1961 do upokojitve l. 1975 je kot lektor za moderni nemški jezik deloval **Valter Braz** (1914–1988), ki je prišel iz Trsta in je dokončal študij 16. 10.

---

bi ustrezalo številkam in domnevam. To število se je nato obdržalo več desetletij, vsaj do uveljavitve bolonjskih programov. Kasnejši upad vpisa je bil mdr. posledica ustanovitve treh oddelkov, ki ponujajo nemščino: sedanje mariborske Filozofske fakultete ter obeh prevajalskih oddelkov v Ljubljani in v Mariboru.

9 Po znanih kasnejših podatkih lahko domnevamo, da je že v LS 1951 nemške predmete vpisalo kakih petdeset slušateljic in slušateljev. Pregled osebnih izkazov za ves povojni čas je zaradi varovanja osebnih podatkov zelo otežen.

10 Tu je mesto, da opozorim na neljubo napako pri biografskih podatkih Mete Šega, ki se je očitno prikradla v Zbornik 1999, na strani 379, in smo jo prevzeli v zbornik *90 let germanistike* (str. 173). Kolegica ni bila, kot je pomotoma navedeno v teh dveh publikacijah, rojena 19. 3. 1884 in je umrla 11. 6. 1969. Pravilni podatki, ki smo jih preverili v personalni mapi fakultetnega arhiva, so: 18. 3. 1916 do 1964.

11 V fakultetnem poročilu z leta 1963/64 (ZAMU IV–134) smo našli presenetljiv podatek, da naj bi Meto Šega nasledil nemški lektor iz Berlina Bodo Weidemann. To ime se ne pojavi ne v seznamih predavanj in tudi osebne mape s tem imenom nimamo v fakultetnem arhivu.

1937. Pred tem je poučeval na različnih gimnazijah in na srednji šoli za turizem. Aktiven je bil tudi v različnih strokovnih funkcijah. Zelo uspešni so bili njegovi učbeniki za pouk nemščine v srednjih šolah, napisal je tudi strokovni slovar za gostinstvo (*Zbornik* 1969: 343–344).

Veliko mlajša **Doris Debenjak** (roj. Krisch; 1936–2013) spada po letnici rojstva pravzaprav k naslednji, tretji generaciji. Kot potomka nemških Kočvarjev¹² je bila dvojezična, študirala je v petdesetih letih in diplomirala 25. 6. 1959 (pod imenom Doroteja Kosec) z nemščino kot A-predmetom. Eno leto je poučevala na novomeškem učiteljsišču, nato pa postala na oddelku asistentka in kasneje lektorica za moderni jezik. Na Filozofski fakulteti je bila zaposlena do leta 1982, ko se je preusmerila na prevajanje in kasneje na leksikografsko delo. S soprogom, filozofom in prevajalcem Božidarjem Debenjakom in kasneje tudi s sinom Primožem se je lotila pisanja in izdaje slovarjev (slovensko-nemških in nemško-slovenskih), ki so doslej najbolj obsežni in izpopolnjeni.

2.2 Tretja generacija slovenske germanistike

Kot sem že omenila, spada agilna in ironično duhovita Doris Debenjak glede na letnico rojstva k tretji generaciji germanistk in germanistov. Predstavnice in predstavniki te tretje generacije so bili vsi rojeni v tridesetih letih prejšnjega stoletja: Ana Renčelj in Helena Spanring l. 1930, Marjana Kordaš 1935, Käthe Grah 1936, Drago Grah 1937 in Anton Janko 1939. Na oddelku oz. takratni katedri so se zaposlili v različnih obdobjih: Drago Grah je bil dve leti, od 1966–1968 lektor, nato je postal asistent in docent, doktoriral je 1977 na temo *Jezik in čas epskega poročanja. Ob Döblinovem romanu Berlin, Alexanderplatz*. Käthe Grah, ki je diplomirala l. 1962 iz političnih znanosti, zgodovine in germanistike v Nemčiji, je dobila mesto lektorice za moderni nemški jezik l. 1975. Helena Spanring, ki je imela uspešno kariero na renomirani jezikovni šoli Center za tuje jezike v Ljubljani, se je prav tako kot lektorica zaposlila dve leti pozneje, l. 1977, medtem ko sta višji predavateljici Marjana Kordaš in Ana Renčelj zamenjali fakulteti (s Pedagoške na Filozofsko) l. 1986, ker se je takrat ukinil dvoletni višješolski študij jezikov na Pedagoški fakulteti. Vodstvo oddelka je dajalo pri kadrovskih odločitvah od nekdaj – z redkimi izjemami, npr. Doris Debenjak in morda še Drago Grah – prednost kandidatkam,

---

12 Doris Debenjak je bila mdr. članica Društva Kočvarjev staroselcev, ki je bilo ustanovljeno 1992.

ki so bile pri posredovanju jezikovnih ali drugih veščin in znanj zelo izkušene. To je imelo veliko dobrih strani, je pa tudi delno zaviralo pomladitev, obogatitev katedre z novimi idejami, vizijami in akademskimi cilji.

2.2.1 Lektorati

Na tem mestu se zdi smotno, da ob znatnem številu zaposlitev na delovnih mestih lektorice in lektorjev (in višjih predavateljic) obrazložimo to specifično jezikovnih oddelkov in z njo povezane prednosti in dileme. Lektorati spadajo na izmuzljivo področje strokovnih delovnih mest, ki se razlikujejo od tradicionalno akademskih nazivov (od asistenta/asistentke do rednega profesorja oz. profesorice), in sicer po tem, da po eni strani pokrivajo strokovno, na prakso vezano usposabljanje, po drugi strani pa – vsaj po trenutnih merilih – ne zahtevajo udejstvovanja na znanstveno raziskovalnem področju.¹³ Večja navezava na prakso je pozitivno učinkovala vsaj na dva načina: lektorice in višje predavateljice so se pri svojem delu lahko osredinile na potrebe študentk in študentov, na tista področja, ki so jim delala največje težave in kjer so zaznale pomanjkljivosti. Dober primer za to so učna gradiva, ki poleg splošnega strokovnega znanja upoštevajo tudi specifično slovenskih govorcev, kot sta to v svojih knjigah in učnih gradivih storili Adela Žgur in Melita Počkar. Druga prednost kolegic z dolgim stažem v poučevanju jezikov – tako v tradicionalnem šolskem izobraževanju kot pri pouku tujih jezikov za odrasle – je bila v njihovem bogatem didaktičnem znanju. Že od vsega začetka, torej s prihodom Melite Počkar, so si predavateljice in lektorice izbrale določena jezikovna polja, na katerih so se specializirale, strokovno izpopolnjevale in pripravljale učna gradiva. Sedaj je velik del teh področij znanstveno nadgrajen in spada med lingvistične vsebine.

Glede na svoje nemško ozadje se je **Käthe Grah** posvetila prevajanju, predvsem v nemščino, kar je za slovenske študirajoče vedno predstavljalo velik izziv; s tem je odgovorila na željo in potrebo po bolj diferenciranih poklicnih profilih, ki so se odmikali od tradicionalne pedagoške naravnosti. Kasneje se je v okviru izzivov za korektno prevajanje ukvarjala s toponimi in njihovimi ustreznici v drugem jeziku. **Helena Spanring** se je lotila obsežnega področja idiomatike,

---

13 Večkrat smo se trudili, da bi uredili habilitiranje in napredovanje lektorskih nazivov, med drugim tudi l. 2001. Skupaj s kolegicami z drugih fakultet, ki so predavale tuje strokovne jezike, smo predlagale stopnjevanje lektorskih nazivov, in sicer glede na znanstveni magisterij in doktorat. Čeprav je bil predlog usklajen z vsemi zainteresiranimi fakultetami, se je takratna univerzitetna administracija odločila, da postopka ne izpelje.

predvsem glagolske, in s tem načela temo, ki je za nenemškega govorca posebno zanimiva in zapletena. **Ana Renčelj** je prevzela področje Melite Počkar, fonetiko in fonologijo, ter proučevala pravopisne napake in načine, kako bi jih lahko odpravili. **Marjana Kordaš** si je izbrala metodiko (kasnejšo specialno didaktiko) nemškega jezika, s čimer je na tem področju orala ledino. Poleg tega je dolga leta poučevala nemščino za nefilologe na Oddelku za primerjalno književnost. Seveda so kolegice izvajale tudi »klasične« jezиковne vaje za študente nemščine, t. i. »lektorske vaje«.

Leta 1970 se je ponudba jezikov na Oddelku za germanistiko razširila. Zaposlitev Švedinje **Lene (Petrič) Holmqvist** (1936; v. p. 1995) je omogočila, da so se študentke in študenti anglistike in nemicistike seznanili tudi s švedščino in švedskim kulturnim prostorom. To tradicijo vzdržujemo do danes; žal pa nam kljub več poskusom v zadnjih dvajsetih letih¹⁴ ni uspelo pridobiti finančnih sredstev za razširitev skandinavistike z danščino, norveščino in finščino. Lena Holmqvist je bila dejavna do svoje upokojitve 1995 tudi kot prevajalka; izdala je še švedsko-slovenski slovar.

Kljub številnim prednostim, ki so izhajale iz kvalitetnega, strokovno podprtega dela lektorice in predavateljic, lahko iz retrospektive vidimo tudi njihovo temnejšo plat. Sprašujem se, zakaj splošno vzdušje ni bilo naklonjeno akademskemu razvoju in napredovanju. Zakaj predavateljice niso dobile vzpodbude in podpore, da bi izvrstno strokovno delo tudi znanstveno nadgradile in se akademsko habilitirale? Za katedro in kasneje oddelek je taka praksa navsezadnje pomenila izgubljeno priložnost: če bi bolj načrtno spodbujali znanstveno delovanje, bi lahko že prej dosegli raven sodobne, mednarodno primerljive germanistike, ki se lahko pohvali s paleto predmetov in raziskovalnih področij, podprtimi z lastnimi znanstvenoraziskovalnimi dosežki. Da so temu med drugim botrovali tudi finančni in osebni razlogi ter spolni stereotipi, je zelo verjetno.

2.2.2 Razvoj literarne vede

Odpiranje k novim in sodobnejšim obzorjem se prične z delovanjem Draga Graha in Antona Janka. Kljub temu, da je bilo doc. dr. **Dragu Grahu** (1937–1980) v življenju dodeljenega premalo časa za korenito učinkovanje, saj je komaj

---

14 Več o tem in na splošno o razvoju švedskega lektorata gl. prispevek Mite Gustinčič Pahor v pričujočem zborniku.

triinštiridesetleten podlegel poškodbam ob padcu, mu je z njegovim skrbnim in daljnovidnim vodenjem ter odprtostjo za nove teme in področja uspelo vidno zaznamovati katedro. K temu je seveda sodila tudi moderna in sodobna književnost, o kateri je prof. Anton Janko zapisal, da je bila le malo »raziskana, saj je manjkalo samostojnega kritičnega razmisleka in ovrednotenja« (Janko 1995: 244, prevod iz nem. N. Š.). O literarnoposredniškem in literarnovednem delu Draga Graha je zapisal:

Njegov interes je veljal v glavnem družbenokritičnim komponentam v moderni nemški književnosti. Tudi kot prevajalec je bil izredno zaslužen. Grah je bil prvi, ki je vključil literaturo NDR v svoj program in se ukvarjal z recepcijo te literature v Sloveniji. To ni bilo brez draža, saj je bila Slovenija takrat socialistična država (ibid.).

Poleg pouka, znanstvenoraziskovalnega dela, prevajanja (iz več jezikov, tudi madžarščine) in literarnoposredniškega dela je bil Drago Grah nadarjen pisatelj, ki je objavil tri knjige (prim. Kondrič Horvat 2007).

Anton Janko je zaključil kar dva študija: dve leti za Dragom Graham, l. 1966, je diplomiral iz nemščine in angleščine, nato pa je odšel v Kanado, kjer je l. 1970 magistriral in na Univerzi v Waterlooju l. 1976 doktoriral. Po vrnitvi v Slovenijo je na Filozofski fakulteti postal asistent za starejši nemški jezik in književnost. Nadaljeval je filološko tradicijo Kelemine in Ludvika, poglobil se je v različne vidike srednjeveške nemške književnosti ter uvedel v svoje pedagoško in znanstveno delo raziskovanje literarnega in kulturnega ustvarjanja v nemškem jeziku na Slovenskem. To široko področje nemško-slovenskih kulturnih stikov (ki ga je načel v svoji disertaciji že Dušan Ludvik) ostaja do danes temeljno raziskovalno polje oddelka, odstira vedno nove uvide in pripomore k boljšemu razumevanju slovenske kulturne zgodovine in soodvisnosti med nemškim in slovenskim govornim področjem ter jeziki v stiku. Njim se v celoti ali delno posveča velik del pete generacije slovenskih germanistk in germanistov.¹⁵

---

15 Po Miri Miladinović Zalaznik predvsem Petra Kramberger, Tanja Žigon, delno Irena Samide, Marija Javor Briški in Marija Mojca Peternel (kot zgodovinarica).

2.2.3 Pomoč iz tujine: nemški lektorji in lektorice, gostujoči profesorji iz Avstrije¹⁶

Z izgubo Draga Graha je v kadrovski strukturi nenadoma zazijala praznina, ki pred tem ni bila tako očitna. Na tem mestu se vsiljuje razmislek o tem, kako so v preteklosti reševali pomanjkanje kadrov, predvsem univerzitetno habilitiranih učiteljev in učiteljic. Že v uvodnem prispevku sem opozorila na »primer« Henrika Baerenta, ki so ga l. 1929 zaposlili zgolj pogodbeno: ker ni bil jugoslovanski državljan, ni mogel dobiti stalnega delovnega mesta. Vprašanje, ki si ga moramo postaviti danes, je, v kolikšni meri je na izbor oz. vsaj na soglasje pri univerzitetnih organih tudi to dejstvo odigralo bistveno vlogo. Pridobitev stalnih novih delovnih mest na oddelku in fakulteti je dolg in mukotrpen postopek, ker si je treba sredstva izboriti znotraj velike konkurence najprej na univerzitetni ravni in nazadnje na državni ravni iz proračuna. Zato ne smemo biti presenečeni, če so vodstvene strukture tudi tu vedno iskale najugodnejšo varianto – perspektivni univerzitetni učitelji so praviloma dražji kot marsikateri drugi profil.

Vzporednice s kasnejšimi »rešitvami«, in sicer, da so od l. 1965, s prihodom lektorja iz ZRN, promoviranega literata dr. Wolfganga Helda, predmete, ki jih morajo izvajati učitelji z doktoratom, prevzeli nemški »lektorji«, z današnjega zornega kota v kadrovskega smislu ne ustvarjajo prav ugodnega vtisa.¹⁷ Pri tem je treba v nasprotju s to ugotovitvijo posebej poudariti, da so nemški lektorji, ki smo jih imeli do združitve Nemčije vedno po dva, enega iz ZRN za literarne predmete in drugega iz NDR za lingvistična področja,¹⁸ v več ozirih pomenili praviloma obogatitev oddelka in študijskih programov. Tako je na primer vsestransko umetniško nadarjeni **Wolfgang Held** (1933–2016) s svojimi

16 Izraz »lektor/lektorica« je sicer ustaljen za učitelje, ki jih države pošiljajo v tujino. Ti lahko delujejo na univerzah, ne da bi bili promovirani in habilitirani kot visokošolski učitelji. Praviloma so vključeni tudi v jezikovni pouk, zlasti na višjih in visokih stopnjah. Naša katedra je jasno dajala prednost promoviranim učiteljem in učiteljicam, zato bi bilo pravilneje, da bi jih imenovali gostujoči profesorji in profesorice. Težava je v tem, da ima ta izraz druge konotacije, zato se očitno vztraja pri prvotnem nazivu.

17 Domnevamo lahko, da je bilo lažje pridobiti sredstva oz. soglasje za delovna mesta iz bilateralnih državnih pogodb in tam, kjer so bili vložki z naše strani nižji, ker je tuja stran del stroškov pokrivala.

18 Pregled ponudbe v seznamih predavanj iz sedemdesetih let le delno potrjuje to delitev, ki se je ugnездila v kolektivnem spominu: NDR-lektor Walter Moschek je recimo v začetku tudi izvajal pregledne literarnozgodovinske predmete, medtem ko Gert Hofmann sicer ni prevzel slovnčnih tem, pač pa je nudil stilistične seminarje, po vsej verjetnosti z literarnim ozadjem. Kasneje, v osemdesetih letih, se je takšna delitev povsem ustalila.

predavanji in seminarji, s svojim angažmajem in delovanjem tudi izven običajnih akademskih okvirov, s svojim širokim poznavanjem literarnih pojavov in njihove umeščenosti v časovne tokove ter poglobljenim poznavanjem literarnih besedil in zvrsti, pritegnil marsikaterega študenta in študentko k študiju literature. Teme, ki jih je ponujal od tretjega letnika dalje, se, če pogledam v svoj indeks, na prvi pogled ne razlikujejo bistveno od ustaljenih: nemška književnost razsvetljenstva, viharištvo, takoj zatem pa – za tiste čase nekaj izjemnega – »secesijska literatura« in seveda predavanja o povojni in sodobni književnosti s seminarjem o Brechtu. Marsikateri slušatelj in slušateljica iz tistega časa se ga spominja tudi kot izvrstnega pianista in poznavalca likovnih tokov.¹⁹

Slika 2: Wolfgang Held; vir: Madeline Held

Po petih letih bivanja v Ljubljani od 1966 do 1971 je dr. Held svoje mesto zamenjal s pisateljem Gertom Hofmannom, ki je pred tem služboval v Edinburghu. Dr. **Gert Hofmann** (1931–1993) je sicer odraščal v kasnejši NDR, vendar jo je z dvajsetimi leti zapustil in nato študiral v Freiburgu. L. 1957 je promoviral

19 Prim. prispevek njegove kasnejše žene in takratne lektorice za angleški jezik ter literaturo Madeline Duff v tem zborniku.

na temo Henryja Jamesa. Poučeval je na francoskih, ameriških in angleških univerzah, od 1971 do 1980 živel v Celovcu in deloval kot nemški lektor pri nas polnih dvanajst let, vse do 1983. Od šestdesetih let dalje je objavljala številne radijske igre, pisal dramska dela, romane in pripovedi, za katere je prejel prestižne nagrade, l. 1979 nagrado Ingeborg Bachmann, 1982 nagrado Alfreda Döblina in leto kasneje nagrado oslepelih v vojni (najpomembnejšo nemško nagrado za radijske igre). Gerta Hofmanna so nasledili še trije lektorji iz ZRN, ki so bili vsi zelo priljubljeni in od katerih je vsak, glede na svoja zanimanja in značaj, vnesel drugačne vsebine in poglede v kurikule in nemečistični vsakdan.

Dr. **Frauke Meyer Gosau** (1950) je v Ljubljani ostala žal le dve leti (1984–1986). Kot izvrstna poznavalka sodobne literature je kasneje napisala in uredila več knjig, med drugimi o Ingeborg Bachmann in Uweju Johnsonu, sodelovala v vodilni funkciji pri reviji *Literaturen* in založbi *Literatur&Kritik*, predavala na različnih univerzah in se udeleževala pri promociji literature.

Njen naslednik, dr. **Joachim Fried** (1954), v Ljubljani od 1986–1988 in 1991–1993, je prav tako kot Frauke Meyer Gosau sodeloval pri izvajanju literarno-zgodovinskih predmetov (z Miro Miladinović Zalaznik in Nevo Šlibar), ponujal specialne literarne proseminarje in seminarje ter jezikovne vaje na višjem nivoju.

Zadnji DAAD lektor pred združitvijo je bil dr. **Johannes Preschl** (1952; 1988–1993 na naši katedri), ki se ga številni spominjajo tudi zaradi tega, ker je kot prvi po ponovni ustanovitvi katedre ponudil predavanje iz Uvoda v literarno vedo (in literarno teorijo), čeprav sta tudi že njegova predhodnika na pobudo Neve Šlibar v svoj program vnesla ustrezne poudarke, npr. Frauke Meyer Gosau Literarno teorijo in analizo literarnih besedil. Kasneje je dr. Preschl nadaljeval akademsko pot na področju moderne nemške književnosti predvsem iz literature 20. in 21. stoletja, narativike in hermenevtike. Upokojil se je 2017 na Univerzi v Tübingenu.

Na jezikoslovnem področju so se v istem časovnem obdobju do 1988, le od l. 1973 dalje, zvrstili štirje vzhodnonemški »lektorji« oz. gostujoči profesorji, in sicer dvakrat dr. Walter Moschek (1973–1976 in 1979–1984) in dr. Siegfried Heusinger (1976–1979 in 1992–1997), dr. Joachim Kirchhoff (1984–1988) ter dr. Harry Ulrich (1989–1991). Vzhodnonemški lingvisti so predavali in poučevali slovnične predmete, ki so jih podedovali po upokojenih višjih predavateljicah Žgur in Počkar, v te predmete pa vnesli novejša jezikoslovna dognanja.

Dr. **Walter Moschek** (1931), ki je bil sicer tudi didaktik, je, tako kot njegovi nasledniki, predaval tako fonetiko, skladnjo in besedotvorje, v svojem prvem mandatu pa je, kot smo že omenili, ponujal tudi bolj pregledna literarnozgodovinska predavanja.

Slika 3: Nemški lektor Walter Moschek in Katarina Bogataj-Gradišnik²⁰

Dr. **Siegfried Heusinger** (1934), ki je prevzel njegovo štafeto, se je poleg tradicionalne ponudbe, posebno kasneje, v času svojega gostovanja, osredinil na lingvistično zahtevnejše teme, ponudil je uvod v splošno jezikoslovje, metodologijo znanstvenega dela, pragmalingvistiko in stilistiko.²¹

Dr. **Joachim Kirchhoff** (1951–2016) se je držal ustaljenih predmetov in uspešno prevzel pouk jezikoslovja za študente in študentke germanistike, prav tako **Harry Ulrich** (1938), ki je poučeval na katedri od 1989–1991.

V začetku osemdesetih si je katedra, prav zaradi praznine, ki jo je pustil na literarnozgodovinskem polju dr. Drago Grah, pomagala z gostujočimi

20 Povsod, kjer ni navedeno drugače, so viri vseh fotografij osebni arhivi sodelavk in sodelavcev Oddelka za germanistiko.

21 Gl. prispevek Uršule Krevs Birk v tem zborniku.

profesorji s sosednje graške univerze. Sodeč po letu prvega gostovanja, namreč 1979/80, je prišel prof. **Dietmar Goltschnigg** v Ljubljano še v zadnjem letu doc. Graha, ki je jeseni 1980 gostoval v Celovcu in tam predaval književnost NDR. Kot strokovnjak za književnost druge polovice 19. in prvih desetletij 20. stoletja je dr. Goltschnigg predstavil ta pomembna in inovativna obdobja tudi na našem oddelku. Nadaljeval jih je dve leti kasneje, v štud. letu 1982/83, saj je medtem, v letu 1981/82, sodobne trende v književnosti, posebno avstrijski, približal študentkam in študentom dr. **Kurt Bartsch**, njegov oddelčni kolega. Oba sta priznana strokovnjaka na svojih področjih, tako kot dr. **Albert Berger** z Univerze v Celovcu, ki je v Ljubljani gostoval v letih 1986/87.

Slika 4: Nekaj avstrijskih kolegov je prišlo aprila 2019 v Ljubljano ob podelitvi jubilejnega zbornika Nevi Šlibar: od leve proti desni: Heinz-Primus Kucher, Werner Wintersteiner, Neva Šlibar, Mira Miladinović Zalaznik, Dietmar Goltschnigg

Tako tuji lektorati kot gostovanja so praviloma imeli dolgotrajne učinke: sodelovanja so se na znanstvenih in pedagoških področjih nadaljevala prek projektov in/ali povabil za nastope v tujini, pogosto so se iz njih razvila tudi osebna prijateljstva.

2.3 Četrta generacija slovenskih germanistk in germanistov

Konec sedemdesetih do začetka devetdesetih let se zaposli na katedri četrta generacija ljubljanskih germanistk in germanistov; ti so postopoma, v glavnem v devetdesetih letih, kot promovirani in habilitirani učitelji končno izpolnili kadrovske vrzeli. Prevezli so naloge temeljnih germanističnih delovnih področij: Stojan Bračič in kasneje delno Jasna Makovec Černe ter Ana Marija Muster jezikoslovna polja, Neva Šlibar in Mira Miladinović Zalaznik književnosti v nemščini 19. in 20. stoletja, literature v stiku, literarno teorijo in literarno didaktiko.

Prof. dr. **Stojan Bračič** (1950; v p. 2019) je postal asistent l. 1979 in izvajal na začetku predvsem skladnjo in morfologijo, po magisteriju (1980) in doktoratu (1990) se je lotil različnih lingvističnih področij, s poudarkom na stavčni in besedilni skladnji, kasneje se je posvetil tudi stilistiki in pragmalingvistiki, tako v svojem pedagoškem kot tudi raziskovalnem delu.

Z besediloslovjem, stilistiko in predvsem njenim temeljnim področjem, kontrastivno analizo, se je po nekajletnem delu kot lektorica za nemški jezik ukvarjala doc. dr. **Jasna Makovec Černe** (1947–1996).²² Docentka je postala po doktoratu l. 1990 pri priznani profesorici Pavici Mrazović, ki si je prizadevala za povezovanje lingvistov-germanistov v nekdanji Jugoslaviji (prim. Bračič 2010: 61).

Podobno kot Pavica Mrazović je tudi izr. prof. dr. **Ana Marija Muster** (1941; v p. 2008) povezovala področja iz jezikoslovja, predvsem morfologijo, ter poglobljeno zanimanje za didaktiko in metodiko poučevanja nemščine. S tega področja, ki ga je tako vsebinsko kot logistično sistematično razvila, je l. 1997 tudi doktorirala.

Lektorsko mesto je najprej, l. 1979, zasedla prof. dr. **Neva Šlibar** (1949; v p. 2012), ki se je po smrti Draga Graha preusmerila na književnost. V svojem pedagoškem in znanstvenem delu je intenzivirala pomen sodobne književnosti v okvirih germanistike. Literarni teoriji, predvsem posredovanju literarnovednega znanja in metodologije, je priborila ustrezno stalno mesto v kurikulumih. Razvila je tudi literarno didaktiko, ki skuša graditi in pospeševati literarne kompetence in na tak način omogočiti postavitev konkretnjših učnih ciljev.

---

22 Jasna Makovec Černe je bila zaposlena na katedri od l. 1980 in, kot je razvidno iz seznamov predavanj, do l. 1991/92.

Prof. dr. **Mira Miladinović Zalaznik** (1952; v. p. 2012) se je že v svojem magistrskem delu (1984) osredinila na književnost 19. stoletja, ki je ostala osrednje polje njenega pedagoškega in raziskovalnega dela. V naslednjih desetletjih – tudi že v disertaciji (1995) – ga je obogatila in razširila na nemško časnikarstvo v Sloveniji in na vedno nova odkritja, ki presegajo meje 19. stoletja, literatur v stiku in literarnega ustvarjanja Slovencev v nemškem jeziku.

Strokovno lektorsko delo praktičnega pouka nemškega jezika so v desetletjih od 1980 dalje izvajale po eni strani moči, ki jih prištevamo tretji generaciji, njim pa se je priključilo nekaj novih, ki spadajo v to četrto generacijo.

Mag. **Marjetica Senčar** (1949; v p. 2009) se je kot lektorica za nemški jezik zaposlila na katedri l. 1982. Njeno dodatno področje specializacije je bila idiomatika nemškega jezika, iz katere je tudi tema njenega magistrskega dela, ki ga je zagovarjala l. 1987. Mag. **Niko Hudelja** (1949; v p. 2013), ki je bil na mesto lektorja sprejet l. 1983, je med tistimi člani oddelka, ki pokrivajo pouk nemščine za nefilologe. Nemščina kot jezik stroke je področje, ki vedno bolj pridobiva na veljavi, saj posamezne stroke zaradi specifičnih potreb (pa naj bo to arhivsko in dokumentarno gradivo, specifična terminologija ali različne ravni uporabe) zahtevajo diferenciacijo in individualizacijo. Na Filozofski fakulteti poučujemo kot jezik stroke nemščino za etnologe, umetnostne zgodovinarje, komparativiste, filozofe, muzikologe in zgodovinarje. Hudelja se je začel za zgodovinsko stroko specializirati že leta 1993, izdal je številna učna gradiva, arhivski material in predvsem nemško-slovenski zgodovinski slovar. 1997 je s tega področja tudi magistriral. **Madita Šetinc Salzmann** (1947; v p. 2006) je po diplomi l. 1975 najprej delala v knjižnici in se nato l. 1987 zaposlila kot lektorica za nefilologe, in sicer na oddelkih za etnologijo, muzikologijo in kratek čas na pedagogiki in bibliotekarstvu. Poleg tega se je ukvarjala s prevajanjem v nemščino (v sodelovanju s Käthe Grah). **Erna Kožar** (1942; v p. 1997) je pred zaposlitvijo na katedri za nemščino l. 1989 delala kot profesorica in kasneje ravnateljica na srednji šoli na Ravnah na Koroškem. Magistrirala je l. 1997, poleg lektorstva je prevajala strokovna besedila in tudi prevzela nekatere strokovne funkcije v republiških organih. **Stanislava Petrišič** (1948; v p. 2007) je od l. 1995 vodila lektorske vaje za nefilologe na umetnostni zgodovini in komparativistiki, pred tem pa je učila na Centru za tuje jezike ter v srednji šoli.

S prihodom prvega tujega lektorja za nizozemščino **Paula van den Heuvela** (1952) v l. 1989 se je ponudba dodatnega izbirnega jezika na katedri za nemcistiko

še razširila. Zelo aktiven Paul van den Heuvel je ostal v Ljubljani do leta 1996 in nato predal skrb in izvedbo pouka na različnih stopnjah slovenski nederlandistki in germanistki Aniti Srebnik (1969). Poleg običajnega jezikovnega pouka nudi lektorat za nederlandistiko tudi jezikovno diplomo in pogosto organizira delavnice ter predavanja nizozemskih strokovnjakov in strokovnjakinj.

2.4 Peta generacija slovenskih germanistk in germanistov na samostojnem oddelku

Najbolj številčna in povsem usklajena glede mednarodne primerljivosti ter vključena v mednarodno sodelovanje je peta generacija ljubljanskih germanistk in germanistov, ki so v glavnem rojeni v šestdesetih in sedemdesetih letih. Prevzeli so oz. prevzemajo in s svojim znanjem razširjajo vsa temeljna germanistična področja, od jezikoslovnih, literarnih in literarnovednih, didaktičnih in jezikovno uporabnih.

Lingvistično katedro vodi od pomladi 2019 izr. prof. dr. **Urška Krevs Birk** (1968), ki se je na Filozofski fakulteti zaposlila l. 1994, doktorirala l. 2000 in se 2001 habilitirala v visokošolsko učiteljico. Njena raziskovalna in pedagoška področja so splošno jezikoslovje in lingvistična metodologija, kontrastivne analize, posebno glagolske in besediloslovne, sociolingvistika idr. Njen kolega, izr. prof. dr. **Darko Čuden** (1961), je postal asistent l. 1991 ter 2002 doktoriral. Na lingvističnem področju pokriva področja morfologije, besedotvorja, leksikologije, kontrastivne analize, onomastike in skladnje. Poleg tega se intenzivno posveča tudi prevajanju: prevaja literarna, zlasti odrska besedila iz danščine, norveščine in švedščine. Izr. prof. dr. **Janja Polajnar Lenarčič** (1975) deluje na oddelku redno od l. 2007 in se mdr. ukvarja s korpusno lingvistiko, analizo diskurza in jezikom v medijih, na oddelku pa je prevzela tudi morfologijo. Doc. dr. **Urška Valencič Arh** (1961) je bila dolgo aktivna kot prevajalka in tolmačka, na oddelku vodi jezikovne vaje, pedagoško in znanstveno pa je intenzivno dejavna predvsem na področju prevodoslovja in frazeologije, iz katere je l. 2013 tudi doktorirala. Oktobra 2019 se je na oddelku redno zaposlila doc. dr. **Tanja Škerlavaj** (1984), ki se mdr. ukvarja z besediloslovjem, stilistiko in multimodalnim jezikoslovjem.

Katedro za starejši nemški jezik in književnost je po upokojitvi prof. Antona Janka prevzela red. prof. dr. **Marija Javor Briški** (1961), ki je postala 1999 asistentka

in 2001 doktorirala. Predava tako starejšo književnost kot medievistično lingvistiko, njene raziskave so osredinjene na komiko in historiografijo v starejši literaturi, različnih vrstah literarnih transgresij kot tudi kanclijski jezik na Slovenskem. Izr. prof. dr. **Irena Samide** (1968), sedanja predstojnica oddelka, pokriva nemško književnost 19. stoletja, literarne študije spolov in nemško slovenske vzajemne kulturne in literarne odnose. Poleg tega je prevzela še literarno didaktiko za pedagoške smeri ter izvaja prvi del literarnega sistema. Drugi del, literarne pristope in metodologijo, predava red prof. dr. **Špela Virant** (1966), ki je od 1999 na oddelku in je 2002 doktorirala iz sodobne nemške dramatike. Raziskuje in predava o različnih temah sodobne književnosti v nemščini, torej 20. in 21. stoletja, ter literarne teorije. Več let je bila intenzivno vključena v vodenje fakultete na različnih visokih funkcijah. Poleg tega se udejeva tudi kot urednica znanstvenih revij. Doc. dr. **Petra Kramberger** (1978) je dobila delovno mesto asistentke l. 2010, leto kasneje je doktorirala na temo nemškega časnikarstva v Sloveniji, kar je tudi njeno glavno področje znanstvenega udejstvovanja. Pri tem jo zanimajo posebno avtorice v tej publicistiki in splošneje slovenska kulturna zgodovina. Doc. dr. **Johann Georg Lughofer** (1974) je bil v letih 2005–2009 najprej avstrijski lektor na oddelku, nato je dobil mesto asistenta in se leta 2009 habilitiral za docenta. Znanstvenoraziskovalno in pedagoško pokriva književnost eksila ter raziskuje posamezne teme iz avstrijske književnosti 20. stoletja.

Na katedri za didaktiko nemščine, ki jo od l. 2011 vodi izr. prof. dr. **Brigita Kosevski Puljić** (1954), delata še doc. dr. **Andreja Retelj** (1980), ki se je na oddelku zaposlila 2014 in jo je v času njene porodniške odsotnosti nadomeščala asist. dr. **Mojca Leskovec** (1984). Brigita Kosevski Puljić je bila najprej, od l. 1994, lektorica, nato je l. 2008 doktorirala s prvo povsem tujejezično didaktično temo, l. 2011 postala docentka in l. 2016 izredna profesorica. V svojih raziskavah in učni praksi poudarja potrebo po povezavi teorije in prakse v začetnem in stalnem izobraževanju učiteljev, se med drugim posveča usvajanju pisnih zmožnosti v tujem jeziku in zgodnjem učenju tujega jezika. Na tem področju raziskuje in deluje tudi doc. dr. Andreja Retelj, ki se ukvarja z metodami in pristopi poučevanja tujega jezika, ocenjevanja in usvajanja besedišča.

Tudi na lektorskih mestih, tako na germanistiki kot na nefiloloških oddelkih, deluje danes že vrsta kolegic in kolegov, ki so se specializirali za (vsaj) eno od znanstvenih področij, iz katerega so tudi doktorirali, tako kot že omenjena Urška Valenčič Arh. Med te spadajo lekt. dr. **Mateja Gaber** (1965), ki jo zanima

predvsem srednjeveška književnost v povezavi s sodobnimi tokovi in je na tem področju doktorirala l. 2014. Poučuje nemščino za umetnostne zgodovinarje in komparativiste. Lekt. dr. **Lars Felgner** (1972) je diplomiral v Tübingenu iz retorike, publicistike in komunikologije. Na Filozofsko fakulteto je prišel l. 2002, deloval najprej na Oddelku za prevajalstvo in nato na germanistiki, kjer poleg lektorskih vaj ponuja predmete retorika in javno nastopanje. Dvopredmetna diplomantka doc. dr. **Mojca Peternel** (1968) je začela poučevati na germanistiki kot asistentka za didaktiko nemščine, nato pa l. 2004 doktorirala na zgodovini, kjer raziskuje zlasti časopisje 19. stoletja. Na tem področju se je l. 2012 habilitirala v docentko, kar je idealna predispozicija za poučevanje nemščine na Oddelku za zgodovino. Študirajoče na etnologiji in kulturni antropologiji ter umetnostni zgodovini poučuje lektorica dr. **Saša Podgoršek** (1971), ki je l. 2016 doktorirala iz uporabe IKT za učenje tujih jezikov na univerzi v Kopru in iz uporabe teh novih spletnih učnih oblik ter strokovnega jezika objavila več člankov. Zelo aktivna je tudi kot predsednica Slovenskega društva učiteljev tujega strokovnega jezika.

Študentke in študente germanistike urijo v jezikovno praktičnih kompetencah ter prevajanju lektorice Vanda Vremšak Richter (1958), Christiane Leskovec (1966), Viktorija Osolnik Kunc (1968) in že omenjeni Lars Felgner. Mag. **Vanda Vremšak Richter** (1958), zaposlena kot lektorica od l. 1991 dalje, se je specializirala za nemško glasoslovje, sodeluje tudi na muzikologiji in z Akademijo za glasbo. Objavila je številne strokovne prevode in je sodna tolmačka, tako kot mag. **Viktorija Osolnik Kunc** (1968), na oddelku od l. 1999. Njena specialna področja so strokovni jezik, poslovno komuniciranje in prevajanje v nemščino. **Christiane Leskovec** (1966) je lektorica na oddelku od l. 2000. Skupaj z Urško Valenčič Arh je l. 2010 pripravila in objavila visokošolski učbenik za nemščino kot tuji jezik, 2007 in 2014 pa nemški učbenik za etnologe in kulturne antropologe (njen drugi diplomski predmet). Dolgo in uspešno je na našem oddelku delovala kot lektorica in vodja lektorice **Suzana Kerin** (1970). Zaposlila se je l. 1998 in naš oddelek žal zapustila l. 2011, ker si je želela novih poklicnih in življenjskih izzivov v okviru institucij EU.

K peti generaciji spadata tudi lektorici za nizozemščino in za švedščino, že omenjena doc. dr. **Anita Srebnik** (1968) in **Mita Gustinčič Pahor** (1976). Obe vzorno skrbita za čim bolj celovito posredovanje svojega jezika. Anita Srebnik se je specializirala za kontrastivno analizo in leksikologijo; objavila je nizozemsko-slovenski slovar.

Slika 5: Oddelek za germanistiko, 2009

Na oddelku so v zadnjih treh desetletjih delovale tudi občasne sodelavke iz drugih oddelkov in iz prakse, med njimi prof. dr. Franciška Trobevšek Drobna od 1991 do 1994. Slovenisti so poskrbeli za izvedbo slovenščine za prevajalsko smer, in sicer France Ivančič od 1991 do 1999 in Marko Stabej od 1994 do 1997, z Oddelka za prevajalstvo sta prišla Robert Čampa v št. l. 1997/98 ter Vojko Gorjanc. Iz prevajalske prakse je že l. 1981/82 prišla Mariola Zdravič, od 1990 do 1992 je poučevala Birgit Volčanšek Babič. Krajši čas so pri nas poučevali Marja Bešter, Erich Prunč (1992/93), Karl Stuhlpfarrer (1992/93), Rosanda Meško (1992/93 in kasneje), Zdenka Čelan Hafner (1997/98), Janez Špendov (1998/99), Tomi Bušinovski (2006/07), na književnosti pa Anita Gumilar (2007–2009), Martina Berič, Blanka Borin, Kristina Malgaj idr.

Ker so v osemdesetih letih asistenti in asistentke lahko izvajali predavanja in druge obveznosti z venio legendi in se je potreba po kritju nosilnih področij germanistike oz. nemicistike zmanjševala, v devetdesetih pa so bili ti v glavnem že vsi promovirani in habilitirani v univerzitetne učitelj/ic/e, se je posledično spremenil profil tujih lektorjev oz. lektorice. Kar je katedra oz. kasneje oddelek potreboval, so bili materni govorniki z obsežnim poznavanjem lastne kulture ter večji posredovanja in urjenja jezika na višjih, kompleksnejših nivojih. Od združitve dalje Nemčija ni več pošljala dveh lektorjev, temveč samo enega. Avstrijci pa so ponudili možnost lektorata, tako da razpolaga katedra od l.

Slika 6: Oddelek za germanistiko, 2019

1992 dalje spet z dvema tujima lektorskima mestoma, kar vnaša večjo raznolikost tako na jezikovni kot splošno kulturni ravni. Tuji lektorji in lektorice z malimi izjemami odslej skrbijo za predmete, ki smo jih nekoč imenovali »družba in kultura«, danes pa »medkulturnost«, prevzemajo lektorske vaje v višjih letnikih in zaradi pomanjkanja kadra v zadnjih letih prevzemajo tudi seminarske vaje iz književnosti. V tej funkciji so se na nemški strani zvrstili: dr. **Hubertus Knabe-Buche** (1992–95), dr. **Michael Gross** (1995–96), dr. **Horst Ehrhardt** (1998–2002), **Dorothee Rabe** (2004), dr. **Daniel Holl** (2004–2009), dr. **Kristian Donko** (2009–2014), dr. **Daniela Kirschstein** (2014–2017) in dr. **Kristina Lahl** (2017–).

Posebno smo bili veseli, ko smo lahko za prvega avstrijskega lektorja sprejeli dr. **Fabjana Hafnerja** (1966–2016), prevajalca, pesnika in literarnega zgodovinarja, ki je z obsežnim znanjem literature in kulture ter s svojim entuziazmom navduševal in spodbujal tako študente kot kolege. V Ljubljani je bival v letih 1992 do 1997; v njegov spomin podeljuje Goethejev inštitut v Ljubljani prevajalsko nagrado.

Slika 7: Praznovanje na oddelku, ok 1994, Fabjan Hafner drugi z desne

Za njim je prišla mag. **Heidrun Thomas** (1967; 1997–2000), s katero so se stkale intenzivne vezi, saj je bila izredno agilna, spodbujala in soorganizirala je različne aktivnosti na katedri in bila pri naših študentkah in študentih bržkone najbolj priljubljena tuja lektorica. O povezavi z Ljubljano priča tudi tema njenega magistrskega dela, ki obravnava, kontekstualizira in reflektira – med drugim na osnovi kvalitativne analize prek intervjujev – ljubljansko germanistiko kot eksemplaričen primer za manjšo »inozemsko« germanistiko (prim. Thomas 1997).

Nasledili so jo mag. **Jamil George Barcha** (2000–2003), mag. **Elisabeth Hofstadler** (2003–2005), dr. **Johann Georg Lughofer** (2005–2007), mag. **Anita Zangl** (2007–2008) ter mag. **Annemarie Neuhold** (2008–2009). Po letu 2009 se je oddelek odločil, da bo namesto avstrijskih lektorjev, ki so se zelo pogosto zamenjevali in večinoma ostajali v Ljubljani zgolj leto ali dve, zaposlil nekdanjega avstrijskega lektorja Johanna Georga Lughoferja, ki še danes deluje v dvojni vlogi: kot visokošolski učitelj ter posrednik in promotor avstrijske književnosti. Večkrat na leto prireja v sodelovanju z Avstrijskim kulturnim forumom literarne večere in pogovore z (mlajšimi) avstrijskimi avtorji in avtoricami.

2.5 Razvoj študijskih programov

Preusmerimo sedaj pogled od akterjev, ki so zadnjih sto let zaznamovali akademski vsakdan s tekočim pedagoškim in raziskovalnim delom, se ukvarjali z izboljšanjem kvalitete na obeh področjih ter organizacijo in vodenjem, na rezultate njihovega udejstvovanja, torej na programske strukture. Tu se jasno in samoumevno izriše pot k večji diferenciaciji in kompleksnosti. Študijski programi strnejo v sebi in zrcalijo niz pogosto nasprotujočih si volj, želja, tradicij, prizadevanj in ciljev. Po eni strani so plod ustaljenih, včasih dobro preverjenih, marsikdaj tudi že okostenelih predstav o tem, kako naj bi se stroka ohranjala, po drugi stremijo k uvajanju novega, sledeč razvoju stroke in potrebam družbe, ki zahteva ustvarjanje novih profilov in prilagajanje tržnim zakonitostim. Študijski programi so seveda tudi rezultat kadrovskih zmožnosti/zmogljivosti, materialnih omejitev kot tudi študentskih kapacitet in interesov.

2.5.1 Začetki in prvi val sprememb: petdeseta leta

Študijski programi in način študija v prvih treh desetletjih so opisani v uvodnem prispevku. Šlo je za tradicionalen, visoko akademski pristop, kjer se je institucija zanašala na samostojnost in samoiniciativo študentk in študentov. Predavanja so se izvajala ciklično, za vse vpisane skupaj, učiteljev in študirajočih je bilo zato tudi relativno malo. Predpisani programi so bili relativno togi, čeprav je bilo za študentke in študente s posebnimi željami mogoče tudi povezati smeri in stroke na nekonvencionalen način.

Prva odstopanja od tega ustaljenega univerzitetnega reda so v seznamu predavanj iz leta 1950/51, kjer je naveden pregled predmetov, obveznih za germanistiko: torej skrajno komprimiran študijski program.

Iz tabele je razvidno, da so se osnovne tedenske obveznosti glede na kvantiteto z manjšimi odstopanji obdržale do danes, celo bolonjski programi se jih v glavnem držijo, čeprav naj bi bil v »kreditih« vključen tudi čas za domači študij in za samostojno obdelovanje tem. Od teh ur je polovica predavanj in druga polovica so vaje. Pri tem prvem programu lahko vsebinsko razlikujemo tri sklope: splošne predmete, ki so jih vpisovali vsi študirajoči na fakulteti, strokovne, germanistične predmete in pedagoške, ki so bili namenjeni vsem potencialnim učiteljem oz. gimnazijskim profesorjem. Na germanistiki je še v osemdesetih

11. Germanistika

Predmet	Semester								Kolo- kvij no semestra	Ispit									
	I		II		III		IV			V		VI		VII		VIII		delni	dipl.
	p	v	p	v	p	v	p	v		p	v	p	v	p	v	p	v		
Osnove družbenih ved	2	2	2	2	2	1	2	1	-	-	-	-	-	-	-	-	2	4	-
Angleški ali nemški jezik	2	4	2	4	2	4	2	4	2	4	2	4	2	4	2	4	-	2, 4, 6	8
Angleška ali nemška književnost	2	2	2	2	2	2	2	2	2	4	2	4	2	4	2	4	-	2, 4, 6	8
Teorija književnosti	-	-	-	-	1	1	1	1	1	1	-	-	-	-	-	-	5	-	-
Drugi germanski jezik ali jugo- slovanska književnost	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	-	-	-	-	-	2, 4	6
Druga germanska književnost ¹	-	-	-	-	-	-	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	6
Materin jezik ²	2	2	2	2	2	2	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	4	-	-
Materin jezik ³	2	-	2	-	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4	-	-
Pedagogika	-	-	-	-	-	-	-	-	2	2	2	2	2	2	2	2	-	7	-
Predvojaška vzgoja	-	2	-	2	-	2	-	2	-	2	-	2	-	2	-	2	-	1-8	-
Specialni kurzi	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-
Skupaj	12	14	12	14	13	14	13	4	13	13	12	12	8	13	6	10			
	26		26		27		27		26		24		21		16				

p = predavanje; v = vaja

¹ Druga germanska književnost samo za tiste, ki vzamejo drugi germanski jezik.

² Materin jezik z vajami obvezno za tiste, ki vzamejo jugoslovansko književnost.

³ Materin jezik brez vaj za tiste, ki vzamejo drugi germanski jezik.

Opomba: Kolokvije opravljajo dijaki po vsakem letnem semestru v okviru krožkov ali seminarskih vaj.

Slika 8: Seznam predavanj 1950/51

letih obveljala le ta izbira. K prvemu sklopu spadajo v tistem povojnem času osnove družbenih ved in predvojaška vzgoja; k tretjemu pedagogika in materni jezik, kar bi bilo danes morda tudi potrebno. V najboljšežnejšem strokovnem delu sta jezik in književnost enakopravna, najdemo pa že tudi teorijo književnosti od 3. do 5. semestra. Germanistiko je bilo mogoče vezati z drugim jezikom, najpogosteje je ostala kombinacija znotraj oddelka, torej angleščina in nemščina, druga posebno pogosta je bila vezava angleščina/nemščina in francoščina,²³ tretja pa s slovanskimi jeziki oz. književnostmi. Za te druge jezike – kasneje B-predmete – je bilo rezerviranih le po 4 ure tedensko, in sicer za jezik 2 uri predavanj in enako število ur vaj do konca 6. semestra, za književnost pa veliko manj, in sicer skupaj le 4 ure predavanj v višjih semestrih. Za nespecificirane »specialne kurze« sta bili rezervirani po 2 uri na teden od 5. semestra dalje.

Z razliko do prvih desetletjih se od petdesetih dalje uvajajo obvezni kolokviji in izpiti – delni in diplomski. Zanimivo je tudi, da za strokovne predmete razen teorije književnosti niso predvideni kolokviji, temveč delni izpiti po vsakem letniku, diplomski pa po 8. semestru, kar se je obdržalo kar nekaj desetletij.

23 Katarina Bogataj-Gradišnik je pripovedovala, da so bile vezi med germanistiko in romanistiko tudi po študentski strani in za izvenštudijske dejavnosti posebno tesne; tudi prireditve so organizirali skupaj (osebni pogovor 13. 4. 2019).

Diplomo za drugi jezik oz. stroko so delali po treh letih, torej po 6. semestru. (prim. *Seznam predavanj ZS 1950/51*: 42.)

Prvi pomemben trend, ki je korenito spremenil način študija, se v začetku petdesetih izrazi v stopnjevanju študija, torej razporejanju vsebin glede na študentska znanja, zmogljivosti in sposobnosti. Posledica tega osnovnega in mestoma zagotovo zelo smiselnega pedagoškega načela pa je vedno manjša študentska samostojnost. Če je v prvih treh desetletjih delovanja univerze profesorje bolj malo zanimalo, kakšno predznanje imajo slušatelji in slušateljice in je bilo le od njih odvisno, kako si bodo pridobili potrebne veščine in znanja, se sčasoma stališče obrne v diametralno nasprotno smer: študirajoči pričakujejo od učiteljev in učiteljic vedno intenzivnejšo pomoč, zahtevajo podrobna navodila glede ciljev predmeta ter zelo natančna in podrobna učna gradiva. Glede na pogosto pomanjkljivo strokovno in splošno predznanje se je moralo učno osebje v toku časa vedno bolj posvečati tem deficitom, čeprav lahko obenem vseskozi, v vseh sto letih delovanja katedre oz. oddelka, opazamo približno enak odstotek izjemnih študentk in študentov, ki znajo izkoristiti in ceniti ponujeno kvaliteto. V šestdesetih letih so bile organizirane tudi prve študentske ekskurzije v Nemčijo, ki so pomembno pripomogle k priljubljenosti študija in večji vpetosti v aktualno družbenopolitično dogajanje.

Slika 9: Ekskurzija študentk in študentov germanistike v München, 1960

2.5.2 Drugi val sprememb

Že desetletje kasneje je tako postal študijski program veliko bolj diferenciran. Predavanja niso več potekala ciklično, temveč za vsak letnik posebej. Študij germanistike oz. nemcistike je ostal po mojem videnju do devetdesetih let – ne glede na uvajanje različnih smeri in izbirnih predmetov – morda celo do bolonjske reforme strukturno (seveda ne vsebinsko) precej šolski, manj prosto akademski. To ni bilo le sistemsko pogojeno, temveč tudi rezultat pomanjkanja učnega kadra, splošnega svetovnega trenda univerzitetnega izobraževanja, akademskih tradicij in ne nazadnje želja študirajočih.

Večjo diverzifikacijo študijskega programa in študijskih povezav, torej odprtejši dvopredmetni študij z možnimi kombinacijami številnih drugih strok, ki jih ponuja Filozofska fakulteta, so prinesla naslednja desetletja: to lahko zabeležimo kot drugi osnovni trend sprememb. Dvoletni študij pedagoške nemščine za osnovnošolske učitelje se je izvajal tako na ljubljanski Višji pedagoški šoli in kasneje Pedagoški akademiji²⁴ kot od leta 1965 na mariborski, in sicer do l. 1986 (prim. Jesenšek 2017: 21), ko se je v Mariboru začel pravi štiriletni univerzitetni študij pedagoške germanistike, čeprav je bila Univerza v Mariboru ustanovljena že leta 1975. Ta širša ponudba študija pedagoške nemščine je med drugim tudi na željo številnih studentk in študentov povzročila, da smo na nekaterih filologijah izdelali programe, ki vsebujejo nov poklicni profil izven šolskih ustanov, in sicer z naslovom »diplomiran/a nemcist/ka« z razliko do tedaj ustaljenega »profesor/ica nemščine«. Za študijsko leto 1987/88 je v seznamu predavanj že navedba: »pedagoški in nepedagoški študij«. Poleg tega je rasla potreba po dobro izobraženih prevajalkah in prevajalcih, kar je povzročilo, da so že l. 1959 in nato v št. l. 1962/63 na katedri ponudili posamezne prevajalsko usmerjene predmete. Trajalo je nato še kar dolgo, da se je iz obveznih prevajalskih vaj, ki jih je vseboval vsak filološki študij, razvil poklicni profil z ustreznim izobraževanjem. Fakultativno je katedra ponudila v št. l. 1973/74 predavanja in vaje k simultanemu in konsektivnemu tolmačenju, ki jih je izvajala diplomirana prevajalka in tolmačka **Božena Zakrajšek**. V l. 1987 se je končno uredila nepedagoška smer, prvič je omenjena v *Seznamu predavanj* 1987/88, prevajalska usmeritev pa v št. l.

24 Na spletni strani Pedagoške fakultete UL, kjer je zelo na kratko povzeta zgodovina institucije, sem našla podatek, da so lahko vpisali nemščino najprej na Višji pedagoški šoli in nato na višješolski Pedagoški akademiji (od l. 1964) že leta 1950, torej istočasno, kot se je spet začel pouk nemščine v okviru germanistike na Filozofski fakulteti (prim. spl. str. PEF UL).

1991/92. Zainteresiranim je omogočala, da zaključijo študij z nazivom »nemci/ka prevajalec/ka« (prim. Grosman/Janko 2000: 332). Ko je bil l. 1997 ustanovljen Oddelek za prevajanje in tolmačenje, kjer sta se zaposlili kolegici, ki sta pred tem poučevali na naši katedri, red. prof. dr. **Ada Gruntar Jermol** in lektorica **Kasilda Bedenk**, se je prevajalska smer ukinila. Na nemški katedri prevajalskega oddelka je v prihodnjih letih začelo poučevati nekaj germanistk in germanistov, s katerimi smo ostali povezani tudi strokovno, predvsem na raziskovalnem področju. To so izr. prof. dr. **Andrea Leskovec**, priznana strokovnjakinja za sodobno nemško književnost, medkulturno hermenevtiko in druge teoretske pristope, izr. prof. dr. **Tanja Žigon**, ki se znanstveno ukvarja predvsem z nemškim časopisjem 19. stoletja na Slovenskem, nemško-slovenskimi vzajemnimi odnosi in ustvarjanjem žensk z zgodovinskega vidika, ter doc. dr. **Amalija Maček**, izjemna prevajalka in tolmačka za nemški jezik, ki je na Oddelku za prevajanje md. prevzela koordiniranje programa tolmačenje.

K najpomembnejšim novostim študijskih programov na začetku devetdesetih let (v štud. letu 1991/92 – prim. Grosman/Janko 2000: 332) spada že omenjeni samostojni študij germanistike, saj so od sredine osemdesetih let dalje, ponekod pa še pred tem, strokovna področja svojo samostojnost podprla in izrazila z enopredmetnimi študijskimi programi. Ti so omogočili boljšo diverzifikacijo, vključitev novih in sodobnejših jezikoslovnih, literarnih in literarnovednih vidikov v predavanja ter seminarje in so predstavljali izziv za razvoj stroke. Pred bolonjsko reformo je oddelek razpisal štiri do šest smeri: dvopredmetni študij, ki je postal od l. 1996 naprej enakovreden (torej brez razlikovanja v glavni A-predmet in stranski B-predmet, kot je bilo to tradicionalno od ustanovitve univerze), je omogočil izredno pestro paleto povezav z vsemi strokami, ki so prav tako ponujale dvopredmetnost.²⁵ To bogastvo ostaja ohranjeno tudi v bolonjskih programih.

2.5.3 »Bolonjska« prenova programov

»Bolonjska« prenova izhaja iz ekonomske predpostavke, da bo omogočena večja konkurenčnost EU, če se ustvarijo pogoji za pretočnost delovne sile in njeno koriščenje tam, kjer je potrebna. Ta načrt je izvedljiv le s primerljivim šolstvom

---

25 Raziskava, ki bi pokazala, kako so različne povezave med strokami ustvarile drugačne in fleksibilne profile, ostaja do sedaj deficit, ki bi ga bilo treba nujno izpolniti.

oz. visokim izobraževanjem z ustreznimi zaključki študija, ki ne potrebujejo zamudnega postopka nostrifikacije. Bolonjski proces se je začel 1999 s podpisom predstavnikov 29 (sedaj že 48) evropskih držav, njegov cilj je bil ustvariti enoten evropski visokošolski prostor. Vlade so se poenotile, da bo študij tristopenjski (dodiplomski-bachelor, podiplomski-masters, doktorski)²⁶ in da se za opravljene obveznosti pri študijskih predmetih uporablja sistem ECTS, t. i. kreditne točke, ki so prenosljive in jih študentje nabirajo med študijem (European Credit Transfer and Accumulation System). Število točk je odvisno od dela, ki ga mora študent/ka vložiti za opravljanje predmeta (kontaktne ure in samostojni študij). Rezultati učenja in študija naj ne bi bili zgolj v znanju, temveč v pridobivanju in zviševanju kompetenc. Poleg tega so programi členjeni v stebre in morajo omogočati določeno izbirnost. Univerze so se dogovorile o priznavanju točk, pridobljenih na tuji ustanovi. S pomočjo programa Erasmus je EU podprla mobilnost že na nivoju študija in omogočila študirajočim nabiranje izkušenj v tujih okoljih. Gospodarska usmerjenost botruje po eni strani večji povezanosti s prakso, po drugi strani pa naj bi se z uvedbo krajšega študija na 1. stopnji zvišalo število zaključenih diplom.²⁷ Poleg tega propagira EU visoko vključenost odstotka generacij (50 % in več) v visokošolski študij, tudi to zaradi konkurenčnosti in večje zaposljivosti.

V bolonjsko reformo študijskih programov Oddelek za germanistiko (od l. 1998) ni šel nepripravljen. Pretvorbo smo izvedli samokritično, poglobljeno in z ustrežno pripravo: izvedli smo anketo naših diplomantk in diplomantov zadnjih deset let, da bi z njihovimi vtisi in pripombami (iz prakse in iz izkušenj) ustvarili času primerne programe. Te najnovejše bolonjske posodobitve, pogosto pa popolnoma nove konceptualizacije študijskih programov in študija nasploh, je naš oddelek sprejel kot izziv in kot priložnost. Zaradi včasih malenkostnih sprememb, ki se kopičijo iz leta v leto, se lahko študijski programi znajdejo v

---

26 Naj spomnim, da za slovenski prostor taka dvostopenjskost študija na diplomski ravni ni novost. Do konca osemdesetih let je bilo namreč možno doseči t. i. diplomu prve stopnje, torej višješolsko diplomu, po dveh letih. Ti diplomanti so postali predmetni učitelji. Janja Sešek, vodja referata za dodiplomski študij na Filozofski fakulteti, me je spomnila še na številne druge kombinacije in zaključke v primeru, da so študentje prestopili s Pedagoške na Filozofsko fakulteto: tako je bilo npr. mogoče nadaljevati tudi le en predmet, zaključen na Pedagoški fakulteti, in ga z univerzitetno diplomom zaključiti na Filozofski fakulteti. Teh izkušenj pri Bolonjski reformi nismo znali prav dobro unovčiti, res pa je, da so se medtem spremenili tudi šolski zakoni in zaostriili pogoji.

27 To je bilo potrebno še posebej za številne zahodnoevropske države, kjer so imeli izredno visok odstotek nezaključenih študijev.

nepotrebnih deformacijah, česar sicer pri nas ni bilo, toda celosten pogled se je zdel po desetletjih »dodajanja« kljub temu potreben. Zato smo to zahtevno, obsežno preobrazbo razumeli kot temeljni, poglobljen razmislek o ciljnih študija germanistike, profilih, ki jih želimo ustvariti, kompetencah, ki naj bi jih naši študirajoči osvojili, in končno tudi o viziji, ki jo imamo za našo stroko. Take priložnosti celostnega in temeljnega razmisleka se pojavijo le pri novokoncepciji nekega študija ali pa ob prelomnih akademskih preusmeritvah, ki so tu zajele vso Evropo in so bile vir neštetihih diskusij. Refleksija o prednostih in slabostih preteklih struktur ter koncipiranje novih študijskih programov so zaobjeli kar desetletje. Konec devetdesetih smo namreč začeli z uvajanjem posameznih elementov bolonjske reforme, recimo z večjo izbirnostjo, uvajanjem »kreditnih« točk, členitvijo predmetov v stebre ipd. Temeljita revizija na vseh treh stopnjah, od dodiplomske (bachelor) prek magistrske do doktorske stopnje za pedagoške in nepedagoške študijske programe se je zaključila l. 2010. V študijskem letu 2011/2012 smo lahko končno razpisali vseh šest programov, dva na dodiplomski ravni (enopredmetna Germanistika in dvopredmetna Nemcistika) ter štiri na podiplomski-magistrski ravni (enopredmetna Germanistika, dvopredmetna Nemcistika ter enopredmetni in dvopredmetni pedagoški študijski program Nemščina). Vsi programi vsebujejo inovativne komponente in so ne le mednarodno primerljivi, temveč tudi zanimivo in privlačno strukturirani.

V prvotno zasnovanem konceptu smo se trudili zagotoviti čim večjo izbirnost, povezati predmete in njihove vsebine v smiselne celote tako na vertikalni kot horizontalni ravni ter navezati stike s prakso, s čimer bi lahko študentke in študenti znali bolje ovrednotiti pridobljene kompetence. Obenem smo na prvi stopnji oblikovali tri module, ki bi upoštevali individualne želje in prioritete študirajočih: modul praktikum je bil namenjen tistim, ki so nameravali študij končati že po prvi stopnji in se podati na trg dela; izobraževalni modul je bil namenjen vsem tistim, ki so razmišljali o učiteljskem poklicu in bi želeli še pred dokončno odločitvijo dobiti vpogled v pogloblitve izobraževalne vsebine; raziskovalni modul pa je bil namenjen tistim, ki so želeli poglobiti akademska znanja in se čim bolj pripraviti na magistrski študij germanistike. Študij na drugi stopnji smo zasnovali po nemškem modelu izrazito izbirno: izredno raznolika ponudba seminarjev bi študentom omogočala maksimalno diferenciacijo in individualizacijo, učiteljem in učiteljicam pa nudila možnost

neposrednega prenosa aktualnih znanstvenih spoznanj v pedagoški proces. Oba koncepta sta se zaradi izrazito neugodne finančne situacije na fakulteti, ki dovoljuje zgolj minimalno izbirnost, manjšega števila študentov ter zahtev reakreditacijske komisije po večjem deležu obveznih vsebin, izkazala za delno utopična oz. ne povsem izvedljiva. Zato smo z dvema reformama študijskih programov, prvo v študijskem letu 2014/15 in drugo v študijskem letu 2017/18, nekoliko prilagodili študijske programe tako, da jih lahko izvajamo v predvidenem obsegu z obstoječim kadrovskim potencialom, študentom in študentkam pa še vedno ponujamo dovolj izbirnosti. Ohranili smo osnovni koncept, po katerem na prvi stopnji posredujemo temeljna znanja in v prvih dveh letnikih tudi pretežno obvezne vsebine. V tretjem letniku prvostopenjskih programov imajo študirajoči na voljo že precej večjo izbirnost, ki se na drugi stopnji še dodatno razširi in razveji. Struktura študija in zasnovanost predmetov nam – že na prvi, zlasti pa na drugi stopnji – omogočajo, da predavanja, seminarje in vaje ažurno posodabljam, ponujamo nove, inovativne vsebine in metode dela (projektno zasnovan pouk, povezave z gospodarskimi in kulturnimi inštitucijami, praktično-raziskovalno delo ipd.), vnašamo vanje najnovejša znanstvena spoznanja in se, vsaj deloma, prilagajamo potrebam in željam študirajočih. Dejstvo, da se zelo veliko študentov odloča za nadaljevanje študija na drugi stopnji in da k nam na magistrski študij prihaja tudi veliko študentov z drugih študijskih programov, nam kaže, da smo na pravi poti.²⁸

2.6 Zagotavljanje kvalitete, permanentno izobraževanje, knjižnična podpora

Pri ustvarjanju enotnega evropskega visokošolskega prostora je že zaradi primerljivosti nujen poudarek na zagotavljanju kvalitete študija in zaključkov; zato pomeni prav to enega izmed treh temeljev bolonjske prenove (prim. *Evropski visokošolski prostor*). Čeprav skuša globalno izdelana in preverjena metodologija za »merjenje« kvalitete zajeti čim več dejavnikov, razkrivajo izkušnje številne pomanjkljivosti: pristop od zgoraj navzdol spregleda marsikatero problematiko (oz. »izziv« v birokratskem jeziku), ki konkretno pesti pedagoško osebje. Ti preveč formalizirani postopki preverjanja kvalitete jim pogosto ne koristijo pri

---

28 Ta odstavek in dopolnitve do 2019 tudi v drugih poglavjih je dopisala trenutna predstojnica Irena Samide.

njihovem delu, nasprotno, včasih lahko delujejo celo zaviralno. Vsekakor bi bilo treba več vložiti v vzgojo kulture ocenjevanja in konstruktivne kritičnosti vseh akterjev, tako študirajočih kot pedagoških delavcev, in seveda tudi v podporne infrastrukture, ki bi omogočale zajeti celotne generacije, ne le majhnega odstotka. Najbolj obremenjujoče pa je dejstvo, da so številni dejavniki »kvalitete« oz. učinki delovanja neizmerljivi in nepredvidljivi, da delujejo dolgoročno in jih tako ni mogoče takoj preveriti – vse to je še posebej značilno za humanistiko. Kljub vsem tem pomislekom je na oddelku vedno obstajala zavest o tem, da je treba skrbeti za kvaliteto – tako na neposredni študijski kot na raziskovalni ravni –, obenem pa moramo poskrbeti tudi za naše alumne.

Eden izmed formalnih pokazateljev uspeha neke stroke in študijskih programov je razmerje med številom študirajočih in številom diplomantov. V sklopu fakultete smo na oddelku/katedri večkrat pozvali nekdanje študentke in študente, ki so odnehali tik pred diplomo, da opravijo svoje obveznosti in zaključijo študij; zanje smo organizirali tudi posebna izobraževanja. Tako smo v letih pred 1990 in 2002²⁹ ter 2015/16 ob ukinitvi starih nebolonjskih programov vložili veliko naporov v to, da so lahko vsi zainteresirani uspešno zaključili študij.

Prek svojih zaposlenih, ki so delovali v različnih funkcijah (recimo tudi kot šolski inšpektorji ali kot didaktiki) in v svetih, je oddelek dobil vpogled v potrebe učiteljev in učiteljic nemščine na različnih nivojih. Na njihove potrebe in želje smo se tako odzvali z dodatnim izobraževanjem, ki je kasneje preraslo v t. i. permanentno in doživljensko učenje. Širitev znanja in krepitev različnih kompetenc po zaključku študija je najlažje izvedljiva za homogene in dobro organizirane skupine, kot so učiteljice in učitelji v osnovnih in srednjih šolah. Na primarni in sekundarni stopnji jim tako redno ponujamo posodobljenje njihovega strokovnega in metodično-didaktičnega znanja, odzivamo pa se tudi na deziderate, ki nam jih posredujejo izkušeni praktiki in snovalke učnih načrtov. Seveda oddelek upošteva tudi smernice, ki nastajajo na nacionalni in evropski ravni. Dopolnilno izobraževalni seminarji so bili od nekdaj fokusirani na sodoben pouk nemščine z orientacijo na učeče, ki spodbuja usvojitev komunikacijskih in medkulturnih kompetenc. Posebno koristno je to strokovno

---

29 V teh dveh letih se je število diplom bistveno zvišalo, kar kaže na to, da je fakulteta dve leti pred tem aktivno pozivala bivše študentke in študente k diplomiranju, po vsej verjetnosti tudi zaradi spremenjene zakonodaje o zaposlovanju v šolstvu. (Podatek sem prejela od Janje Sešek, vodje dodiplomskega referata v osebni elektronski pošti z dne 18. 4. 2019.)

doizobraževanje za starejše učitelje in učiteljice, ker pripomore k zmanjševanju razlike med znanjem, ki so si ga pridobili pri študiju, in strokovnim obzorjem iz drugih izobraževalnih sektorjev. Pri teh seminarjih se po potrebi vključujejo tudi strokovnjaki in strokovnjakinje iz tujine, oddelčni organizatorji pa sodelujejo z Zavodom RS za šolstvo ipd. V zadnjih štiridesetih letih³⁰ so ta segment nadaljnega izobraževanja vodili Neva Šlibar, Kasilda Bedenk, nato pa dolga leta didaktičarki Ana Marija Muster in Brigita Kosevski Puljić. V zadnjem desetletju se je to področje bistveno spremenilo, saj je vedno več ponudb privatnih in tujih institucij ter založb, ki organizirajo strokovna izobraževanja ob izdajah učbenikov ipd. Povezave z učnimi kadri na terenu so izredno dragocene, saj delujejo izkušene učiteljice nemščine kot mentorice za študentke in študente pedagoškega programa in jih spremljajo pri prvih korakih v praksi.

Na oddelku je skrb za kvaliteto pouka izražena po eni strani s posodabljanjem sredstev posredovanja, ki nikakor ne zaobjemajo le tradicionalnih načinov poučevanja, temveč so že v šestdesetih in sedemdesetih letih vključevala avdiovizualna sredstva in jezikovni laboratorij, danes pa jih nadgrajujejo najrazličnejši medijski inštrumenti, spletno komuniciranje, virtualne platforme ipd. Marsikatera lektorica in promoviran/a učiteljica/učitelj svoja predavanja, seminarje in vaje nadgradi s spletnimi učilnicami, za lastno preverbo pa izvaja ankete, ki nudijo uvid v to, na kakšen način študirajoči sprejemajo učno snov.

2.7 Knjižnica

H kvaliteti pedagoškega in raziskovalnega dela pripomore v znatni meri knjižnična podpora. Knjižnici in knjižničarkam je posvečena predstavitev v naslednjem sklopu, zato tu le kratek povzetek. V okviru germanskega seminarja je bila ustanovljena 1922, večji del zbirke z dragocenim fondom je zgorel leta 1944 ob padcu letala na NUK. Po vojni jo je bilo treba obnoviti; ker so bila finančna sredstva vedno omejena, posebno pa v časih, ko so bile devize skope, so bili posebno dobrodošli knjižni darovi. Te smo prejeli predvsem iz dežel nemškega govornega področja: v ZRN sta bila to v prvi vrsti Goethe-Institut in nemška raziskovalna skupnost DFG, v NDR Univerza v Leipzigu kot naša partnerska univerza, darovi so prihajali tudi od avstrijskih kulturnih institucij,

30 Žal za čas pred 1980 nimamo podatkov in jih nismo mogli pridobiti niti s pomočjo uradnih šolskih institucij.

konzulata in kasneje veleposlaništva, včasih tudi iz Švice prek Pro Helvetiae in kasneje od švedskih in nizozemskih kulturnih institucij. Pri tem so bili pogosto dejavni predstojniki in predstojnice katedre oz. oddelka in posamezni učitelji oz. učiteljice, ki so vzdrževali stike z nemško govorečimi predstavniki.

Prvotno je za knjižnico skrbelo pedagoško osebje. Prva polno zaposlena knjižničarka je bila dr. **Katarina Bogataj-Gradišnik**, ki je knjižnico prevzela l. 1961 in jo vodila do l. 1989. Leta 1988 je doktorirala z delom *Sentimentalni roman in njegovi odmevi v slovenski zgodnjemeščanski prozi*, leta 1992 pa je postala prva docentka za primerjalno književnost in literarno teorijo. Prevedla je vrsto del in napisala številne spremne besede, znanstvene članke in študije. Njena glavna področja so roman 18. stoletja, moderna nemška književnost in sodobna angleška, prvenstveno ženska literatura. Za ugledno zbirko *Literarni leksikon* je napisala tudi dve študiji, o sentimentalnem in grozljivem romanu. S svojo delovno vnemo in obsežnim znanjem je zaznamovala knjižnico, jo postavila na zelo visoko raven in temu ustrezno vzgojila knjižnične kadre – tudi nas, študentske demonstratorke in demonstratorje.³¹ Njena naslednica **Angelika Hribar** je uredila priročno knjižnico in periodiko.³² Ko je odšla v pokoj, je vodenje knjižnice prevzela **Marjana Benčina**, ki je l. 2018 odšla na SAZU, tako da jo sedaj vodi **Neja Čop**. Poleg nje delujejo še **Kristina Pegan Vičič**, **Maja Lipužič** in od l. 2018 še **Tina Sušnik**. Knjižničarke podpirajo pouk in raziskovanje treh oddelkov z velikim angažmajem, skrbijo ne le za vpise v knjižnično mrežo COBIB, tako da je od leta 1999 izposoja avtomatizirana, temveč tudi za vpise člankov in prispevkov članov in članic treh oddelkov v COBISS, nudijo podporo in pomoč tako pedagoškemu in raziskovalnemu kadru kot tudi študirajočim, sledijo novim publikacijam ipd. S svojim delom bistveno pripomorejo k večji strokovni, pedagoški in raziskovalni kvaliteti oddelka.

2.8 Organizacija in vodenje oddelka

Pri soglasni delitvi Oddelka za germanske jezike in književnosti na dva samostojna oddelka v l. 1998, Oddelek za germanistiko z nederlandistiko in skandinavistiko

31 Še danes se zgrozim, ko vidim v kaki knjižnici, da pišejo na listke, položene na knjige, kar nam je Katarina Bogataj-Gradišnik vljudno, ampak neomajno prepovedala.

32 Kot upokojenka raziskuje Angelika Hribar svojo obsežno in zanimivo družino, tako je npr. v l. 2018 sooblikovala razstavo o svoji sorodnici, kiparki in slikarki Elzi Kastl Obereigner (1884–1973) v Mestnem muzeju Ljubljana.

ter Oddelek za anglistiko in amerikanistiko, smo skušali prilagoditi tudi organizacijsko shemo tako novim okoliščinam kot možnostim nadaljnjega razvoja. Ustanovljene so bile naslednje germanistične katedre: za moderni nemški jezik in jezikoslovje pod vodstvom Stojana Bračiča, ki jo je spomladi 2019 prevzela Urška Krevs-Birk; za didaktiko nemščine, najprej pod vodstvom Ane Marije Muster in nato Brigite Kosevski Puljić; za starejši nemški jezik in starejšo nemško književnost, ki jo je najprej vodil Anton Janko, sedaj pa Marija Javor Briški; za novejšo nemško književnost pod vodstvom Mire Miladinović Zalaznik in sedaj Irene Samide; za moderno nemško književnost, ki jo je vodila najprej Neva Šlibar in nato Špela Virant.

Leta 2015 je prišlo do ponovne (delne) transformacije kateder: Katedra za moderni nemški jezik se je preimenovala v Katedro za nemški, nizozemski in švedski jezik, oblikovana je bila nova Katedra za slovensko-nemške kontrastivne študije, ki pa še ni povsem zaživela, ohranile so se vse tri katedre za književnost (pri čemer se je Katedra za moderno književnost preimenovala v Katedro za moderno in sodobno književnost) ter Katedra za didaktiko nemščine. Ne glede na formalno strukturo pa je Oddelek za germanistiko od nekdaj stremel k čim večji povezanosti med posameznimi strokovnimi področji: posamezni visokošolski učitelji in učiteljice so aktivni v okviru dveh ali več kateder, literarna didaktika je priključena katedri za didaktiko nemščine, lektorati so vpeti v celotno strukturo oddelka, člani in članice oddelka pa medsebojno intenzivno sodelujemo tako v pedagoškem kot raziskovalnem pogledu.

Pred delitvijo v devetdesetih letih sta skupni oddelek zelo uspešno vodila anglistka (in tudi germanistka) prof. **Meta Grosman** (1936) in prof. Anton Janko. S svojo neusahljivo energijo, domišljijo in enormnim znanjem se je Meta Grosman zavzemala za mednarodno primerljive študijske programe, spodbujala je kolegice in kolege, tako angliste kot nemčiste, prav v nasprotju s svojimi predhodniki, da vlagajo v znanje, (do)izobraževanje, da gradijo svojo akademsko kariero in se mednarodno uveljavijo. Prof. Janko pa je deloval povezovalno in zviševal kvaliteto dela z ustvarjanjem kolegialnega delovnega vzdušja. Pod njegovim vodstvom je skupni oddelek pridobil v letih 1993 in 1998 dodatne prostore, ki so takoj pripomogli k boljšim delovnim pogojem in bolj ustvarjalnemu vzdušju. Izvolili smo ga za prvega predstojnika novoustanovljenega oddelka; sledil mu je Stojan Bračič od 2000 do 2002, Mira Miladinović

Zalaznik od 2002 do 2004, nato je od 2004 do 2010 oddelek vodila bivša dekanja Filozofske fakultete (2002–2003) Neva Šlibar. Po l. 2010 je vodstvo prevzela peta generacija germanistik in germanistov, najprej od 2010 do 2014 Marija Javor Briški, nato naslednja štiri leta Špela Virant, od jeseni 2018 dalje pa ga vodi Irena Samide. – Dve leti po ustanovitvi smo si priborili tudi lastno tajništvo; na tem osrednjem organizacijskem in personalnem križišču domuje oddelčna tajnica **Tatjana Györkös**, ki sta jo v času porodniške odsotnosti nadomestili **Mihaela Hojker** (2003/2004) in **Vita Gaćeša** (2007/2008).

2.9 Znanstvenoraziskovalno delo

Že v opisu razvoja stroke, oddelka in študijskih programov se izrisuje rastoča diferenciacija raziskovalnih področij, s katerimi so se v preteklosti in se sedaj ukvarjajo posamezni učitelji in učiteljice na germanistiki in ki so podrobneje predstavljena v predstavitev posameznih kateder. Ker ne moremo podrobneje predstaviti celotnega obsega germanističnega raziskovalnega dela v stotih letih, naj tu navedemo le glavne vire informacij. Poleg zbornikov, v katerih so predstavljeni posamezniki in posameznice in kjer so navedena njihova glavna znanstvena interesna področja (prim. *Zbornik 1999 in 90 Jahre Germanistik 2010*), je bil razvoj germanistike v obliki člankov objavljen tudi v nekaterih monografijah (prim. Janko 95 in Šlibar 2010). Rektorat je od l. 1957 do l. 1999 objavljal bio- in bibliografije univerzitetnih učiteljev in sodelavcev v petih knjigah; v zadnjih dveh desetletjih pa so najvažnejše osebne bibliografije, elektronsko obdelane v sistemih COBISS in SICRIS. Člani in članice oddelka, ki so imeli čast, da je oddelek poskrbel za njim posvečen jubilejni zbornik, najdejo v njem tudi svojo popolno bibliografijo (prim. Käthe Grah 2006, Anton Janko 2009, Stojan Bračić 2015, Mira Miladinović Zalaznik 2017, Neva Šlibar 2019).

Če skušamo na kratko sintetizirati znanstveno produkcijo na našem oddelku, ugotovimo, da se v njeni širini in diferenciranosti zrcali precej značilen položaj, ki ga zavzemajo bolj privilegirane, tj. kadrovsko dobro zasedene germanistike v tujini. Čeprav se v zadnjih desetletjih izogibamo izrazu *Auslandsgermanistik* in raje uporabljamo pozitivno konotiran pojem *mednarodna germanistika*, je treba poudariti, da so med filologijami, ki so umeščene v kontekst materinščine oz. prvega jezika, in tistimi, kjer se jeziki poučujejo kot »tuji«, vsekakor pomembne

Slika 10: Jubilejni zborniki

razlike v funkcijah, delovnih pogojih in študijskih programih. Po eni strani so na germanistikah izven matičnih držav praviloma slabši pogoji za raziskovanje, saj je že dostop do primarne in sekundarne literature krepko omejen (sedaj seveda malo manj kot v preteklosti, zato pa so višji kriteriji), po drugi strani izhaja iz njihove umeščenosti v eno ali več drugačnih kultur dodaten spekter raziskovalnih nalog in področij, na katerega se lahko odzovejo le tisti, ki dobro poznajo obe oz. več specifičnih kultur. Te dvojnosti izzivov, namreč, da je treba dosegati znanstveno raven germanistik v nemško govorečih deželah in se istočasno posvetiti lastnim, specifičnim kulturnim in raziskovalnim vprašanjem, se je zavedala »slovenska germanistika« oz. njeni predstavniki in predstavnice od vsega začetka in se (je) nanjo skuša(la) v preteklosti in sodobnosti ustrezno odzvati. Če se namreč ozremo nazaj, na »protogermanista« – kot ga je imenoval Anton Janko (prim. Janko 1995, 239) – **J. S. Popovitscha** (1705 pri Celju – 1774

Perchtoldsdorf pri Dunaju), odkrijemo že v njegovih študijah trud, da bi v znanost vnesel del svojega porekla. Anton Janko ga ocenjuje takole:

Popovič je bil nasprotnik Gottscheda; po njegovi duhovni predispoziciji je bil polihistor [...] Postal je pomemben zgodnji germanist (če sploh lahko uporabljamo ta izraz za čas pred Grimmom) zaradi svojih pogledov na nemški jezik, medtem ko so njegovi [drugi] znanstveni dosežki našli manj pozornosti. [...] V očeh znanosti je največji njegov prispevek, da se je trudil uveljaviti južnonemško jezikovno varianto kot trajni sestavni del knjižnega jezika (Janko 1995: 240; prev. N. Š.).

Poleg študij k medievističnim temam, germanski filologiji in literarni teoriji se je naš ustanovitelj Jakob Kelemina (1882–1957) zanimal tudi za kulturne povezave med Slovenci in nemško govorečimi, za širše področje etnografije, socialne in pravne zgodovine itd. Prav s svojo mnogostranskostjo znanja in interesov je Kelemina položil temelje za razvejan znanstven razvoj germanistike v Sloveniji: od študij posameznih obdobj, avtorjev in del preko filoloških in lingvističnih študij do raziskav jezikov v stiku. Njegova naslednika, anglist in amerikanist Janez Stanonik in germanist Dušan Ludvik, sta se skoraj v celoti ukvarjala s slovensko-nemškimi oz. angleškimi in ameriškimi odnosi ter vplivi, Stanonik je po disertaciji o srednjeveških nemških rokopisih na Kranjskem raziskoval na anglističnem področju med drugim izseljeniške produkcije, Ludvik pa se je posvetil nemškemu gledališču v Ljubljani do l. 1790 in drugim podobnim temam.

Posebno visok porast znanstvene produkcije na oddelku registriramo v zadnjih treh desetletjih od devetdesetih dalje, zlasti še po ustanovitvi lastnega oddelka. Poleg kvantitete sta se okrepili tudi kvaliteta ter mednarodna odzivnost razprav, publikacij in projektne delo. Kumulativni prikaz razkriva naslednje številke – nomenklaturu povzemamo po cobissu: v desetletju 1999 do 2009 je bilo objavljenih 53 izvirnih ali preglednih člankov v znanstvenih revijah, 60 prispevkov na konferencah, 103 razprav v knjižnih publikacijah ter 24 knjig posameznega avtorja oz. avtorice. V desetletju od 2009 do 2019 je znanstveno-raziskovalna produkcija narasla na: 108 izvirnih in 9 preglednih člankov, 64 objavljenih prispevkov na konferencah (z vabljenimi predavanji), 177 študij v

knjižnih publikacijah in 25 knjig, med njimi kar nekaj učbenikov za različne ciljne skupine. Poleg tega so promovirani učitelji vključeni v nacionalne raziskovalne programe, t. i. programske skupine, in sodelujejo v bilateralnih in nekateri tudi v evropskih projektih.

V zadnjih treh desetletjih so članice in člani oddelka osnovali in priredili številna znanstvena srečanja, mednarodne kongrese, konference in simpozije, ki so podrobneje navedeni pri opisu posameznih kateder; tu naj jih omenimo le nekaj: že 1990 je potekal simpozij *Nemška in slovenska kulturna ustvarjalnost na Slovenskem od začetka 19. st. do 2. svetovne vojne* (Miladinović), leta 2000 letno konferenco ÖGG, leta 2001 mednarodni lingvistični kolokvij (Bračič), leta 2002 *Germanistika v stičnem prostoru Evropa II* (Miladinović Zalaznik, Granda) ter 2004, ponovno v organizaciji Mire Miladinović Zalaznik *Nemški literarni tisk 19. in 20. stoletja v jugovzhodni Evropi*. Prav tako l. 2004 je potekal v Ljubljani 32. *Mednarodni medievistični kolokvij* (Javor Briški), 2005 *Anastazij Grün v našem času in prostoru* (Miladinović Zalaznik, Granda), 2006 *Novi pristopi k didaktiki nemščine kot tujem jeziku* (Muster), v istem letu *Ingeborg Bachmann: nadaljnja branja in nadaljnje pisave* (Šlibar), 2007 delavnica z DAAD *Novi programi, novi izzivi, novo regionalno sodelovanje v Bolonjskem procesu* (Šlibar), prav tako 2007 *Nastanek literarnih središč jugovzhodne Evrope. Teoretični osnutki in reprezentativni primeri* (Miladinović Zalaznik), 2008 v okviru projekta znanstvene skupine MOVENS *Od transgresije k dialoškosti: spremembe literarnih in kulturnih paradigem* (Javor Briški, Samide), 2009 konferenca o aktualnosti Josepha Rotha *Ein übernationaler Mensch und also ein Adeligler echter Art* (Miladinović Zalaznik, Lughofer). V okviru projekta MOVENS sta Irena Samide in Marija Javor Briški l. 2014 organizirali znanstveno konferenco na temo *The Meeting of the Waters: fluidni prostori v literaturi in kulturi*; leta 2015 pa se je v okviru bilateralnega projekta Ljubljana – Zagreb odvila mednarodna konferenca na temo *Reprezentacije prve svetovne vojne v srednjeevropskih književnostih* (Lughofer, Milka Car); v letu 2018 je Janja Polajnar Lenarčič organizirala znanstveno srečanje mednarodne mreže *Diskurse – digital: Theorien, Methoden, Fallstudien* in konferenco *Mannheim – Tomsk – Ljubljana: Entwicklung einer Institutspartnerschaft*. V zadnjih 10 letih je Johann Georg Lughofer organiziral t. i. *Dneve poezije, Lyrikstage*, ki jih vsakokrat posveti določnemu pesniku. Od leta 2010 do danes so se tako zvrstili 2010 Ernst Jandl, 2011 Erich Fried, 2013 Ilse Aichinger, 2014 Georg Trakl, 2015 Friederike

Mayröcker, 2016 Christine Lavant, 2017 Franzobel, 2018 Rose Ausländer in 2019 Paul Celan. Konferenčni prispevki so vedno objavljeni v posebni knjižni zbirki z naslovom *Ljurik*. Leta 2017 je na oddelku potekala odmevna konferenca v sodelovanju z IKGŠ *Pogled v negotovo*, leta 2018 je bila organizirana konferenca o Karlu Markusu Gaušu (*Obrobja in manjšine v literaturi*, 25. do 26. oktober 2018), istega leta je Uršula Krevs Birk organizirala mednarodni znanstveni simpozij *Deutsche Sprachminderheiten im östlichen Europa / Nemske jezikovne manjšine v vzhodnih regijah Evrope* itd.

2.10 Mednarodni stiki, mednarodno sodelovanje in medkulturno posredovanje

Mednarodni stiki članic in članov oddelka na pedagoškem in raziskovalnem področju so razvejani in segajo tako na številna strokovna področja kot tudi v različne države, pri katerih vsekakor dominirajo najprej sosednje, nato pa splošno evropske povezave. Sodelovanje kolegic in kolegov iz tujine se (je) odvija(lo) tako na nivoju dodiplomskega kot podiplomskega in doktorskega študija. Čeprav je do prvih obiskov tujih predavateljev prišlo že v prvih desetletjih po vojni, pa so bili ti vendarle bolj redki. V sedemdesetih letih so začeli prihajati predvsem profesorji s partnerskih univerz, ki so ponujali že bolj strnjena, večurna predavanja, od osemdesetih let naprej pa je internacionalizacija kontinuirano naraščala. Po letu 1985 so na našem oddelku mdr. gostovali Klaus Amann, Hubert Lengauer, Primus-Heinz Kucher, Alois Brandstetter, Doris Moser, Fabjan Hafner, Janez Strutz.³³

V zadnjih desetletjih beležimo številne obiske kolegov, tako s tistih univerz, s katerimi vzdržujemo stike že daljše obdobje – sem sodijo npr. Univerza v Regensburgu (prof. **Nikolaus Henkel**, prof. **Albrecht Greule**, prof. **Paul Rössler**), Univerza v Leipzigu (prof. **Klaus Schuhmann**, dr. **Antonia Pezold**, prof. **Ulla Fix**, prof. **Irmhild Barz**, prof. **Ilse Nagelschmidt**) ter seveda sosednja Univerza v Celovcu (prof. **Primus Kucher**, prof. **Werner Wintersteiner**, prof. **Albert Berger**, prof. **Klaus Amann**, prof. **Hubert Lengauer**), kot z nekaterih drugih univerz, s katerimi smo navezali tesnejše stike šele v zadnjem desetletju – v prvi vrsti je to Univerza v Mannheimu (prof. **Beate Henn-Memmesheimer**,

33 Pri pregledu našega mednarodnega sodelovanja v preteklosti sem si pomagala zlasti z informacijami kolegice prof. dr. Mire Miladinović Zalaznik, ki se ji na tem mestu toplo zahvaljujem.

prof. **Thomas Wortmann**, dr. **Sebastian Zilles**, dr. **Hannah Dingeldein**, dr. **Joachim Franz**, dr. **Eva Gredel**), s katero imamo vzpostavljeno Germanistično partnerstvo. Pogostejše redne stike smo imeli s prof. **Hermannom Kortejem** z Univerze v Siegnu, s Freie Universität Berlin imamo intenzivnejše povezave s prof. **Wernerjem Röckejem** in prof. **Almut Hille** ter prof. **Anne Betten** z Univerze v Salzburgu. Seveda smo vedno znova sodelovali tudi z Univerzo na Dunaju, tako z literati/njami (**Wendelin Schmidt-Dengler**, **Konstanze Fliedl**) kot tudi z didaktičarji in didaktičarkami (prof. **Inci Dirim**, dr. **Sorin Gadeanu**), z italijanskimi, hrvaškimi (prof. **Marijan Bobinac**, izr. prof. **Milka Car** iz Zagreba ter prof. **Goran Lovrić** iz Zadra), bosanskimi (prof. **Vahidin Preljević** in prof. **Vedad Smilagić** z Univerze v Sarajevu) in črnogorskimi (dr. **Jelena Knežević**) kolegi in kolegicami. Po daljšem času smo imeli na oddelku v letu 2018 spet gostujočega profesorja: dr. **Clemens Ruthner** s Trinity Collegea v Dublinu je v letnem semestru prevzel nekaj seminarjev in predavanj za književnost 19. in 20. stoletja.

Sodelovanje se odvija na vseh stopnjah študija: s strnjenimi predavanji oz. delavnicami na dodiplomskem in magistrskem študiju ter s posameznimi tematskimi segmenti na doktorskem študiju; kolegi iz tujine so redno udeleženi tudi kot člani komisij pri zagovorih doktoratov ter pri habilitacijskih postopkih. Iste naloge prevzemajo člani in članice oddelka v tujini: kot gostujoči učitelji za posamezna predavanja, sklope predavanj ali celosemestrski predmet, kot pisci različnih poročil in recenzenti ipd. Prav tako prispevajo k uspehu pri bilateralnih projektih (med univerzami, na državni ravni), pri multilateralah (npr. projekt MOVENS, Evropski masters *Nemška književnost srednjega veka v evropskem kontekstu* in seveda v različnih EU-projektih (TNP₂, TNP₃, TNP_{3D}, MOLAN, LANQUA na področju večjezičnosti).

Redno, čeprav ne vsi z enako intenzivnostjo, se članice in člani oddelka udeležujejo znanstvenih srečanj, konferenc in simpozijev, kjer predstavljajo izsledke svojih raziskav. Iz – žal pogosto pomanjkljivih osebnih biografij – je poleg tega razvidno, da je večji del današnjih, pa tudi nekdanjih članov oddelka, preživel del svojega življenja v nemško govoreči tujini. O Adeli Žgur vemo na primer, da je že v tridesetih letih prejšnjega stoletja rada sprejela štipendije, ki so ji omogočale bivanja v tujini (prim. Janko 2007: 467). Danes je možnosti za različne raziskovalne štipendije še toliko več, njim pa se pridružujejo tudi

Erasmus partnerstva, meduniverzitetni sporazumi ipd. Vsi člani in članice oddelka izvrstno obvladajo nemščino, nekateri so z njo odraščali, drugi so imeli zelo močne stike z deželami nemškega govornega področja, mnogi pa so si znanje pridobili tudi v okviru slovenskega izobraževalnega sistema in številnih bivanj v tujini. Visoko raven jezikovnega znanja lahko na oddelku vzdržujemo tudi zaradi dejstva, da je nemščina na germanistiki od nekdaj učni jezik, kar pomeni, da se vsa predavanja in seminarji odvijajo od prve ure dalje v nemščini.

Pogosto prezrto področje delovanja germanistik in germanistov na oddelku je neposredno kulturno posredovanje, ki zahteva veliko vneme, časa in energije. Ne le, da številni delujejo kot strokovni in literarni prevajalci in prevajalke, pisci spremnih besed ter moderatorji pri obiskih, potrebno je tudi organizirati razstave, pogoste obiske pisateljic in pisateljev in literarna branja. V ta namen pišemo časopisne članke, sedimo v žirijah in izdajamo publikacije. Ta »javna služba« je le redko priznana in gre pogosto na račun lastne kariere, saj ne šteje med znanstveno udejstvovanje. Z veseljem in ponosom sicer ugotavljamo, da so nekatere posebno tovrstno nadarjene diplomantke in uspešni diplomanti prevzeli nekaj teh nalog, saj delujejo kot prevajalke/ci, moderatorji/ce, v založbah in v medijih ter v kulturnih institucijah. Nam ostaja pa kljub temu vloga, da študente in študentke čim bolj motiviramo in jim približamo kulturo nemškega govornega področja.

2.11 Zahvala in pogled naprej

Sto let po ustanovitvi slovenske univerze imamo v slovenskem univerzitetnem prostoru štiri oddelke, ki se ukvarjajo z germanistiko in nemščino: to sta germanistiki in oba prevajalska oddelka na ljubljanski in mariborski univerzi. Nameni njihovih ustanovitev so bili različni, tako je bila ljubljanska germanistika tradicionalno filološka, torej osnovana bolj znanstveno, kljub njenemu (prvotno) končnemu namenu vzgoje srednješolskega kadra. Mariborska germanistika izhaja iz pedagoškega ozadja, učiteljišča in kasneje Pedagoške fakultete z močnejšim poudarkom na didaktičnih pristopih in zahtevah. V toku desetletij so se te razlike deloma zabrisale, čeprav so v bolonjskih programih poudarki različni. Na Filozofski fakulteti smo se v drugi polovici devetdesetih odločili,

da uvedemo poleg germanističnega študija tudi celostni prevajalski študij od prvega letnika dalje in tudi v Mariboru so sledili temu modelu, ki ima nekaj prednosti, ampak, kot se je izkazalo spričo spreminjajočih se poklicnih zahtev, tudi slabosti. Posebni izzivi za prihodnost izhajajo vsaj iz treh vidikov: najprej so tu padajoče številke študirajočih, ki so sicer delno pogojene tudi demografsko, delno pa izhajajo iz manjšega zanimanja mladine za študij tujih jezikov (morda tudi zaradi vedno širše ponudbe študijskih področij) in posebno iz dejstva, da je študij v tujini – recimo v bližnji Avstriji – dostopnejši, zlasti na drugi stopnji. Regionalni razpršenosti, ki sicer priča o pozitivnem razvoju, bi morala slediti tudi večja specifičnost ponudbe na eni ter močnejše sodelovanje na drugi strani. Ker so dosedanji stiki med temi štirimi ponudniki dobri³⁴ – večji del pedagoškega kadra se prav v tej generaciji pozna iz dodiplomskih ali podiplomskih študijskih let in sodeluje tudi pri projektih (**Ada Gruntar Jermol, Andrea Leskovec, Tanja Žigon, Amalija Maček** z ljubljanskega oddelka za prevajalstvo, **Vesna Kondrič Horvat, Dejan Kos, Saša Jazbec** idr. s Filozofske fakultete v Mariboru) – bi bilo smotrno izdelati koncept in vizijo germanistike na Slovenskem, posebno glede na spremenjene poklicne in ekonomske potrebe. Drugi izziv izhaja prav iz ugotovitve, da se poklicni profili neomajno in hitro spreminjajo in da so za njih potrebne kombinacije različnih kompetenc, ki niso tradicionalno le germanistične. Tej fleksibilnosti in dinamiki strokovnih povezav ustrezata že dvopredmetni in dvostopenjski študij, kjer lahko eno stroko nadgradiš z drugo in se tudi naknadno izobražuješ. Tretji izziv prihaja iz nuje, da postanejo humanistične vede s svojimi dolgoročnimi in trajnostnimi kompetencami družbeno bolj vidne in sprejete.

Ob koncu tega orisa mi ostaja prijetna naloga zahvale: najprej seveda vsem predhodnicam in predhodnikom, ki so v zadnjih sto letih soustvarjali germanistiko na visokem nivoju. Seveda tudi vsem sedaj delujočim kolegicam in kolegom, ki kljub številnih težavam, ne idealnim delovnim pogojem in dnevnim naporom z vedno bolj zahtevnimi študentkami in študenti ne obupajo, temveč nadaljujejo svoje delo in ga skušajo izboljšati ter nadgraditi. Zahvala velja tudi vsem, ki so mi stali ob strani pri zbiranju informacij in gradiva, tako na fakulteti kot na univerzi ali pa osebno, ter obema urednicama

---

34 Ljubljanske germanistke, predvsem literarnovednih smeri, so kar nekajkrat priskočile na pomoč mariborskim kolegicam in kolegom, dokler ti niso imeli ustreznih habilitacij.

publikacije. Z željo, da bo pot v drugo stoletje vsaj tako uspešna, kot je bila v prvem, namenjam ta prispevek sedanjim in bodočim študentkam in študentom slovenske germanistike.

Seznam literature in virov

Arhivski viri in dokumenti – natisnjeno

Biografije in bibliografije univerzitetnih učiteljev in sodelavcev. Ljubljana: Rektorat Univerze v Ljubljani. Zv. I – 1957; zv. II 1956–1966–1969; zv. III 1966–1976–1979; zv. IV 1977–1986–1995; zv. V 1987–1996–1999.

ZAMU: Poročilo o delu oddelka za germanske jezike in književnosti. V: *Poročilo o delu Filozofske fakultete študijskem letu 1963/64*, 132–138. Tipkopis.

ZAMU: *Seznam predavanj za zimski semester 1950/51*. Univerza v Ljubljani, Medicinska visoka šola v Ljubljani, Agronomska in gozdarska fakulteta v Ljubljani, Teološka fakulteta v Ljubljani, Ljubljana: Univerza v Ljubljani 1950.

ZAMU: Številčno stanje vpisa študentov po oddelkih in semestrih na Filozofski fakulteti v zimskem semestru 1960/61 (tabela). V: *Seznam predavanj Univerze v Ljubljani za štud. leto 1960/61*. Ljubljana: Univerza v Ljubljani 1960.

ZAMU: Tabela IV. Filozofska fakulteta v zimskem semestru 1952/53 po strokah. V: *Poročilo rektorja o delu Univerze v Ljubljani v študijskem letu 1952/53*, 10.

ZAMU: Tabela IV. Filozofska fakulteta v zimskem semestru 1953/54 – po strokah. V: *Poročilo rektorja o delu Univerze v Ljubljani v študijskem letu 1952/53*, 30.

Zbornik Filozofske fakultete 1919–1999. Ur. Jadranka Šumi. Ljubljana: Filozofska fakulteta 2000.

Sekundarna literatura

Grosman, Meta; Janko, Anton (2000): Oddelek za germanske jezike in književnosti. V: *Zbornik Filozofske fakultete 1919–1999*. Ur. Jadranka Šumi. Ljubljana: Filozofska fakulteta, 329–339.

Holl, Daniel (2010): Lektor v Ljubljani – Ein kurzer Blick auf die nicht ganz so kurze Geschichte der deutschen Lektoren an der Abteilung für Germanistik. V: Miladinović Zalaznik, Mira; Samide, Irena (ur.): *»Zur Linde hier, sich dort zur Eiche wende«. 90 Jahre Germanistik an der Universität Ljubljana*. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani, 68–73.

- Janko, Anton (1995): Germanistik in Slowenien. V: Christoph König (ur.): *Germanistik in Mittel- und Osteuropa 1945–1992*. Berlin, New York: de Gruyter, 239–247.
- Janko, Anton (2007): Adela Žgur. V: Šelih, Alenka et al. (ur.): *Pozabljena polovica: Portreti žensk 19. in 20. stoletja na Slovenskem*. Ljubljana: Tuma, SAZU, 467–470.
- Janko, Anton (2007): Helena Gizela Stupan, roj. Tomišek (1900–1992). V: Šelih, Alenka et al. (ur.): *Pozabljena polovica: Portreti žensk 19. in 20. stoletja na Slovenskem*. Ljubljana: Tuma, SAZU, 369–372.
- Jesenšek, Vida (2017): Germanistik in der universitären Lehre und Forschung. V: Jesenšek, Vida (ur.): *Germanistik in Maribor: Tradition und Perspektiven*. Maribor: Univerzitetna založba Univerze, 9–12.
- Miladinović Zalaznik, Mira; Samide, Irena (ur.) (2010): »Zur Linde hier, sich dort zur Eiche wende«: 90 Jahre Germanistik an der Universität Ljubljana. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani.
- Šelih, Alenka et al. (ur.): *Pozabljena polovica: Portreti žensk 19. in 20. stoletja na Slovenskem*. Ljubljana: Tuma, SAZU.
- Šlibar, Neva (2010): 1920–2010: Germanistikzeit, Zeit für Germanistik? Ein historischer Rückblick. V: Miladinović Zalaznik, Mira; Samide, Irena (ur.) (2010): »Zur Linde hier, sich dort zur Eiche wende«: 90 Jahre Germanistik an der Universität Ljubljana. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani, 9–40.
- Šlibar, Neva (2010): Deutsch in Slowenien. V: Krumm, Hans-Jürgen (ur.): *Deutsch als Fremd- und Zweitsprache: ein internationales Handbuch*. Berlin; New York: de Gruyter Mouton, zv. 2, 1797–1801.
- Thomas, Heidrun (1997): *Das Germanistikstudium an der Universität Ljubljana (Slowenien) – Systemwandel, Bildungspolitik und Sprachenplanung zwischen 1945 und heute*. Dunaj: Magistrsko delo.
- Žgur, Adela (1958, 1962, 1972, 1973, 1981, 1987): *Deutsche Grammatik*. Ljubljana: Državna založba Slovenije in Maribor: Obzorja.

Spletni viri

- Evropski visokošolski prostor: https://ec.europa.eu/education/policies/higher-education/bologna-process-and-european-higher-education-area_en (17. 4. 2019).

Germanistika UL: <http://germanistika.si/sl/osebje/pedagoski-delavci> (2. 5. 2019).
PEF UL: <https://www.pef.uni-lj.si/zgodovina.html> (10. 5. 2019).